

පාර්ලිමේන්තු ප්‍රකාශන මාලා අංක. 110

பாராளுமன்ற வெளியீட்டுத்தொடர் இல. 110

Parliamentary Series No. 110

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ නවවැනි පාර්ලිමේන්තුව
(පස්වැනි සභාවාරය)

இலங்கை சனநாயக சோசலிசக் குடியரசின் ஒன்பதாவது பாராளுமன்றம்
(நான்காவது கூட்டத்தொடர்)

The Ninth Parliament of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka
(Fifth Session)

කුම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාවේ තෙවන වාර්තාව
வழிவகைகள் பற்றிய குழுவின் மூன்றாவது அறிக்கை
Third Report of the Committee on Ways and Means

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ නවවැනි පාර්ලිමේන්තුව
(පස්වැනි සභාවාරය)

ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාවේ තෙවන වාර්තාව

ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාවේ සභාපති
ගරු පාඨලී චම්පික රණවක මහතා
විසින්
2024 අගෝස්තු මස 21 වන දින
පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන ලදී

ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව මගින් 2024 අගෝස්තු මස 21 වැනි දින මුද්‍රණය කිරීමට නියෝග කරන ලදී.

ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාවේ සංයුතිය
(නවවැනි පාර්ලිමේන්තුව - පස්වැනි සභාවාරය)

1. ගරු පාඨලී වම්පික රණවක මහතා (සභාපති)
2. ගරු ලසන්ත අලගියවන්ත මහතා
3. ගරු නීතිඥ සිසිර ජයකොඩි මහතා
4. ගරු අනුරාධ ජයරත්න මහතා
5. ගරු ශ්‍රීනිප්‍රියා රාජපක්ෂ මහතා
6. ගරු නීතිඥ ඩබ්ලිව්. ඩී. ජේ. සෙනෙවිරත්න මහතා
7. ගරු වාසුදේව නානායක්කාර මහතා
8. ගරු දයාසිරි ජයසේකර මහතා
9. ගරු අශෝක අබේසිංහ මහතා
10. ගරු නීතිඥ එස්. එම්. එම්. මුණරත් මහතා
11. ගරු ධර්මලිංගම් සිද්ධාර්ථන් මහතා
12. ගරු සංජීව එදිරිමාන්න මහතා
13. ගරු උදයන කිරිඳිගොඩ මහතා
14. ගරු නාලක බණ්ඩාර කෝට්ටේගොඩ මහතා
15. ගරු නීතිඥ වසන්ත යාපාබණ්ඩාර මහතා

කාරක සභා වාර්තා

www.parliament.lk යන වෙබ් අඩවියෙන් පහත සඳහන් දිගුව ඔස්සේ ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාවේ වාර්තා බාගත කර ගැනීමට හැක.

භාෂාව තෝරන්න

ප්‍රකාශන

කාරක සභා වාර්තා

ව්‍යවස්ථාදායකය තෝරන්න (ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ නවවැනි පාර්ලිමේන්තුව)

සභාවාරය (5)

කාරක සභා වර්ගය (විශේෂ කාර්යයන් සඳහා වන කාරක සභා)

ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාව

වාර්තාව තෝරන්න

පටුන

ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාවේ සංයුතිය.....	i
කාරක සභා වාර්තා	ii
1. පසුබිම	1
2. පවත්වන ලද කාරක සභා රැස්වීම්.....	3
3. කාරක සභාව විසින් නිරීක්ෂණ ක්ෂේත්‍ර වාරිකා සිදුකිරීම.....	9
4. රජයේ ආදායම එකතු කිරීම.....	10
4.1. පසුබිම	10
4.2. නිරීක්ෂණ	12
4.2.1. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව.....	12
4.2.2. ශ්‍රී ලංකා රේගුව.....	16
4.2.3. ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව.....	24
4.3. නිර්දේශ.....	27
4.3.1. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව.....	27
4.3.2. ශ්‍රී ලංකා රේගුව.....	29
4.3.3. ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව.....	31
5. ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් (DPI) සංවර්ධනය කිරීම.....	33
5.1. පසුබිම	33
5.2. ඩිජිටල්කරණය පිළිබඳ කාරක සභාවේ පූර්ව නිර්දේශ.....	37
5.3. නිරීක්ෂණ	39
5.4. නිර්දේශ.....	41
6. හදිසි ආපදා සහන	42
6.1. පසුබිම	42
6.2. නිරීක්ෂණ	44
6.3. නිර්දේශ.....	54

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ නවවැනි පාර්ලිමේන්තුව - පස්වැනි සභාවාරය
ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාවේ තෙවන වාර්තාව

1. පසුබිම

2022 නොවැම්බර් මාසයේදී පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර නියෝගවලට ගෙන එන ලද සංශෝධන සමඟින් නවවැනි පාර්ලිමේන්තුවේ සිව්වැනි සභාවාරයේදී විශේෂ කාර්යයන් සඳහා වන කාරක සභාවක් ලෙස ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාව පිහිටුවන ලදී. පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර නියෝග අංක 124 ප්‍රකාරව අමාත්‍ය මණ්ඩලයේ සාමාජිකයන් නොවන පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් දහසය (16) දෙනෙකුගෙන් මුල් අවස්ථාවේ කාරක සභාව සමන්විත විය. එහෙත්, නවවැනි පාර්ලිමේන්තුවේ පස්වැනි සභාවාරයේදී, 2024 පෙබරවාරි මස 09 වැනි දින පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමත කරන ලද යෝජනාවක් මගින් ස්ථාවර නියෝග 124 හි මුල් විධිවිධානයෙන් බැහැරව කාරක සභාව සඳහා සාමාජිකයන් දාහතක් (17) ඇතුළත් කිරීම සඳහා සාමාජිකත්වය පුළුල් කරන ලදී. තේරීම් කාරක සභාව විසින් නම් කරන ලද කාරක සභාවේ සාමාජිකයින්ගේ නම් පිළිවෙළින් 2024 පෙබරවාරි 09, 2024 මාර්තු 06, 2024 මාර්තු 20 සහ 2024 අප්‍රේල් 01 යන දිනවල පාර්ලිමේන්තුවට ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.

රටේ මූල්‍ය කටයුතු අධීක්ෂණය කරන කාරක සභාවක් ලෙස, බදු අයකිරීම්, තීරුබදු සහ රජයේ අනෙකුත් ආදායම් වර්ධනය කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ගවලට අදාළ සියලු කරුණු පරීක්ෂා කිරීමටත්, බදු සහ තීරුබදු සම්බන්ධයෙන් පවතින ප්‍රතිපත්තිවල අවශ්‍ය අවස්ථාවල වෙනස්කම් යෝජනා කිරීමටත් ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාවට බලය ඇත.

2024 ජනවාරි 26 වැනි දින පාර්ලිමේන්තුව කල් තැබීමත් සමඟ ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාව අහෝසි විය. නවවැනි පාර්ලිමේන්තුවේ පස්වැනි සභාවාරය සඳහා වූ කාරක සභාවේ පළමු රැස්වීම 2024 මාර්තු 20 වැනි දින පවත්වන ලද අතර කාරක සභාවේ සභාපතිවරයා ලෙස ගරු පාඨලී වම්පික රණවක මහතා යළි තේරී පත් විය. ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාව රැස්වීම් දහයක් (10) පවත්වා ඇති අතර අඹතලේ සහ සාන්ත සෙබස්තියන් උතුරු දොරගුළු ජල පොම්පාගාර සහ කළු පාලම ගංවතුර නියාමන දොරටු නිරීක්ෂණය සඳහා ක්ෂේත්‍ර වාරිකාවක් සිදුකරන ලදී. කාරක සභාවේ පළමු වාර්තාව 2023 සැප්තැම්බර් 6 වන දින පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන ලද අතර කාරක සභාවේ දෙවන වාර්තාව 2024 අප්‍රේල් 1 වන දින පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන ලදී.

ඉන් අනතුරුව, විශේෂයෙන්ම ලොකු ජාතික ඇතුළු අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍යවල මිල ඉහළ යාම, රාජ්‍ය ආදායමෙන් 99%කට දායක වන රටේ ප්‍රධාන ආදායම් උත්පාදන ආයතන තුනේ හිඟ බදු අයකර ගැනීම සහ ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය වැනි ඉතා තීරණාත්මක කරුණු කෙරෙහි කාරක සභාවේ අවධානය යොමු විය. මීට අමතරව, කාරක සභාව විසින් ප්‍රධාන ආදායම් උත්පාදන ආයතන

තුන විසින් භාවිතා කරනු ලබන ආදායම් ඉහළ නංවා ගැනීමේ උපාය මාර්ග සහ 2024 අයවැය මගින් නියම කර ඇති ආදායම් ඉලක්ක සපුරා ගැනීම පිළිබඳව විමර්ශනය කරන ලදී. 2024 අප්‍රේල් මස 02 වන දින සිට 2024 අගෝස්තු මස 7 වන දින දක්වා පවත්වන ලද කාරක සභා රැස්වීම් වලදී ලබා දුන් නිරීක්ෂණ සහ නිර්දේශ මෙම වාර්තාවට ඇතුළත් කර ඇත.

2. පවත්වන ලද කාරක සභා රැස්වීම්

කාරක සභාවේ පළමුවැනි රැස්වීම - 2024.03.20

පස්වැනි සභාවාරය සඳහා ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාව සඳහා සභාපතිවරයෙකු තෝරා පත් කර ගැනීමේ අරමුණින් 2024 මාර්තු මස 20 වන දින එහි පළමුවැනි රැස්වීම පැවැත්විණි. ඒ අනුව ගරු වසන්ත යාපාබණ්ඩාර මහතාගේ යෝජනාවෙන් හා ගරු ලසන්ත අලුගියවන්ත මහතාගේ යෝජනා ස්ථිරත්වයෙන් ගරු පාඨලී වම්පික රණවක මහතා කාරක සභාවේ සභාපතිවරයා ලෙස කාරක සභාව විසින් ඒකමතිකව තෝරා පත් කර ගන්නා ලදී.

මෙම රැස්වීමේදී කාරක සභාවේ දෙවැනි වාර්තාව පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා කාරක සභාවේ අනුමැතිය හිමි විය.

කාරක සභාවේ දෙවැනි රැස්වීම - 2024.04.02

2024 අප්‍රේල් මස 2 වැනි දින පැවති කාරක සභාවේ දෙවැනි රැස්වීමේදී පළමුව විද්‍යුත් වාහන ආනයනය කිරීම සඳහා විදේශයන්හි සේවයේ නියුතු ශ්‍රී ලාංකිකයින්ට බලපත්‍ර ලබා දීමේදී සිදු වූ අක්‍රමිකතා පිළිබඳව වෛභාරික විගණනයක් සිදු කරන ලෙස විගණකාධිපතිවරයා වෙත කාරක සභාව විසින් ලබා දුන් නිර්දේශයේ ප්‍රගතිය කාරක සභාව විසින් සමාලෝචනය කරන ලදී. මේ සඳහා ජාතික විගණන කාර්යාලයේ නිලධාරීහු සහභාගී වූහ.

මිලහට, දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ හිඟ බදු අය කිරීම පිළිබඳව කාරක සභාව විමර්ශනය කළ අතර, මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ සහ ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරීහු සහ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ නිලධාරීහු මේ සඳහා සහභාගී වූහ.

ලොකු ඒණු වල මිල ඉහළ නැංවීම කෙරෙහි විශේෂ අවධානය යොමු කරමින් අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍යවල වෙළෙඳපොළ මිල සහ ආනයනික මිල අතර පවතින විෂමතාව පිළිබඳව කාරක සභාවේ අවධානය මිලහට යොමු විය. ශ්‍රී ලංකා රේගුව, ආනයන අපනයන පාලන දෙපාර්තමේන්තුව, ජනලේඛන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව, පාරිභෝගික කටයුතු පිළිබඳ අධිකාරිය, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සහ හෙක්ටර් කොබ්බෑකඩුව ගොවි කටයුතු පර්යේෂණ හා පුහුණු ආයතනය යන ආයතනවල නිලධාරීහු මෙම රැස්වීමට සහභාගී වූහ.

කාරක සභාවේ තෙවැනි රැස්වීම - 2024.04.24

ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුවේ නිලධාරීන්ගේ සහභාගීත්වයෙන් කාරක සභාව විසින් ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව වෙත ලබා දී ඇති පහත සඳහන් නිර්දේශ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රගතිය සමාලෝචනය කිරීම සඳහා 2024 අප්‍රේල් 24 වන දින කාරක සභාවේ රැස්වීමක් පවත්වන ලදී.

- සියලුම මත්පැන් නිෂ්පාදකයින්ගෙන් හිඟ බදු අයකර ගැනීම සඳහා ඵලදායී ගෙවීම් සැලැස්මක් සකස් කිරීම
- සියලුම මත්පැන් නිෂ්පාදකයින් සඳහා සමජාතීය, ව්‍යාජ නොවන ආරක්ෂිත බදු මුද්‍රාවක් හඳුන්වාදීමේ ප්‍රගතිය
- ‘සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව සඳහා ආදායම් පරිපාලන පද්ධතිය (RASED)’ නම් වූ තොරතුරු තාක්ෂණ යෙදුම සංවර්ධනය කිරීමේ ප්‍රගතිය
- මත්පැන් බෝතල්වල ව්‍යාජ ආරක්ෂිත බදු මුද්‍රා තැබීමේ සාපරාධී වරද සම්බන්ධයෙන් අපරාධ පරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් සිදු කරන ලද විමර්ශනයේ ප්‍රගතිය
- සුරාබදු කොමසාරිස් ජනරාල් විසින් සෑම මත්පැන් නිෂ්පාදනාගාරයක්ම නිරීක්ෂණය කිරීම සඳහා CCTV කැමරා සවිකිරීමේ ප්‍රගතිය
- නව මත්පැන් බලපත්‍රයක් නිකුත් කරන විට හෝ පවතින බලපත්‍රය අලුත් කිරීමේදී ඇප තැන්පත් කළ යුතු බවට 1912 අංක 08 දරන සුරාබදු ආඥාපනතට සංශෝධන හඳුන්වාදීමේ ප්‍රගතිය.

ඊට අමතරව 2023.10.01 සිට 2024.03.31 දක්වා කාලය තුළ නව මත්පැන් බලපත්‍ර නිකුත් කිරීමේ ක්‍රියාවලියද කාරක සභාව විසින් සමාලෝචනය කරන ලදී.

මෙම රැස්වීමේදී 2023 වර්ෂය සඳහා ගෙවිය යුතු රු. බිලියන 1.1ක සම්පූර්ණ හිඟ බදු මුදල අදාළ මත්පැන් නිෂ්පාදකයින්ගෙන් 2024 ජූනි 30 වන දින හෝ ඊට පෙර අයකර ගැනීමට කටයුතු කරන ලෙස කාරක සභාව සුරාබදු කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට නිර්දේශ කළේය.

කාරක සභා රැස්වීමේ දෙවන සැසියේදී පාරිභෝගික කටයුතු පිළිබඳ අධිකාරියේ නිලධාරීන්ගේ සහභාගීත්වයෙන් ලොකු ජාතික මිල ඉහළ යාමේ ගැටළුව පිළිබඳව කාරක සභාව සාකච්ඡා කළේය.

කාරක සභාවේ සිව්වැනි රැස්වීම - 2024.05.08

2024 මැයි 8 වැනි දින පැවති කාරක සභා රැස්වීමේ පළමු සැසියේදී යෝජිත ජාතික තීරුබදු ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳව කාරක සභාව සාකච්ඡා කළ අතර මුදල් අමාත්‍යාංශයේ, වෙළෙඳ හා ආයෝජන ප්‍රතිපත්ති දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් විසින්

පාර්ශවකරුවන්ගේ තාක්ෂණික කමිටුව (Stakeholders' Technical Committee) විසින් කෙටුම්පත් කරන ලද යෝජිත ජාතික තීරුබදු ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳ ඉදිරිපත් කිරීමක් සිදු කරන ලදී. මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ හා ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශය සහ පාර්ශවකරුවන්ගේ තාක්ෂණික කමිටුව නියෝජනය කරමින් නිලධාරීහු මෙම රැස්වීමට සහභාගි වූහ. මෙම ඉදිරිපත් කිරීම කාරක සභාවේ සාමාජිකයින් වෙත ඔවුන්ගේ අදහස් හා නිරීක්ෂණ ලබා ගැනීමේ අරමුණින් සිදුකරන ලදී.

කාරක සභා රැස්වීමේ දෙවන සැසියේදී විශේෂඥයින් දෙදෙනෙක් ආනයනය, ප්‍රසම්පාදනය සහ විකිණීමේ ක්‍රියාවලීන් විද්‍යුත් අතුරුමුහුණතකට ඒකාබද්ධ කළ හැකි ආකාරය ගෙනහැර දක්වන ‘අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩ කොමිෂන් සභාව’ (Essential Commodities Commission) පිළිබඳ ඉදිරිපත් කිරීමක් සිදු කළහ. හසින අබේවර්ධන සහ නලින්ද ජයවර්ධන යන මහත්වරු මෙම යෝජනාව ඉදිරිපත් කළහ. මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ හා ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශය, ශ්‍රී ලංකා රේගුව, රාජ්‍ය පරිපාලන, ස්වදේශ කටයුතු, පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන අමාත්‍යාංශය, පාරිභෝගික කටයුතු පිළිබඳ අධිකාරිය, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සහ ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලයේ නිලධාරීන්, ආනයනකරුවන්ගේ සංගමයේ නියෝජිතයන්, කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළ නියෝජනය කරන විශේෂඥයෙකු සහ එම ක්ෂේත්‍රයේ තවත් විශේෂඥයින් පිරිසක් රැස්වීමට සහභාගි වූහ.

කාරක සභාවේ පස්වැනි රැස්වීම - 2024.05.14

රට තුළ ක්‍රියාත්මක වන පහත සඳහන් සමාජ සුභසාධන වැඩසටහන්වල ප්‍රගතිය සාකච්ඡා කිරීම සඳහා 2024 මැයි මස 14 වැනි දින කාරක සභාවේ රැස්වීමක් පැවැත්විණි.

- අස්වැසුම සුභසාධන ප්‍රතිලාභ යෝජනා ක්‍රමය
- සමෘද්ධි ප්‍රතිලාභ යෝජනා ක්‍රමය
- වැඩිහිටියන්ගේ මාසික දීමනාව
- වකුගඩු රෝගීන් (CKDU) සඳහා ලබාදෙන මාසික දීමනාව
- පාසල් සිසුන්ට නොමිලේ ආහාර ලබාදීමේ වැඩසටහන

කාන්තා, ළමා කටයුතු සහ සමාජ සවිබල ගැන්වීම් අමාත්‍යාංශය, අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය, ජාතික වැඩිහිටි මහලේකම් කාර්යාලය, ආබාධ සහිත තැනැත්තන් සඳහා වූ ජාතික ලේකම් කාර්යාලය, සමාජ සේවා දෙපාර්තමේන්තුව, සමෘද්ධි සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව හා සුභසාධක ප්‍රතිලාභ මණ්ඩලය නියෝජනය කරමින් නිලධාරීහු මෙම රැස්වීමට සහභාගි වූහ.

කාරක සභාවේ සයවැනි රැස්වීම - 2024.06.05

2024 ජූනි මස 5 වන දින පහත සඳහන් කරුණු සාකච්ඡා කිරීම සඳහා කාරක සභාවේ රැස්වීමක් කැඳවන ලදී.

- ජාත්‍යන්තර වෙළඳාමේ වැරදි ඉන්වොයිසි කිරීම සහ වැරදි ඉන්වොයිසි කිරීම සම්බන්ධයෙන් කාරක සභාව විසින් මීට පෙර ලබා දී ඇති නිර්දේශ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රගතිය
- 2024 අප්‍රේල් 9 වැනි දින ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ විවිධ අරමුදල් කළමනාකරණය/පරිපාලනය පිළිබඳ විශේෂ විගණන වාර්තාව
- අයහපත් කාලගුණික තත්ත්වය හේතුවෙන් කොළඹ සහ තවත් දිස්ත්‍රික්ක කිහිපයක ඇති වූ ගංවතුර තත්ත්වය පිළිබඳ සාකච්ඡාව

කාරක සභා රැස්වීමේ පළමු සැසියේදී, ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ නිලධාරියෙකු විසින් ගෝලීය ගැටලුවක් වන ‘වෙළඳාමේ වැරදි ඉන්වොයිසි කිරීම’ පිළිබඳ ඉදිරිපත් කිරීමක් සිදු කළේය. ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ විවිධ අරමුදල් කළමනාකරණය/පරිපාලනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් විගණකාධිපතිවරයා විසින් නිකුත් කරන ලද විශේෂ විගණන වාර්තාව ද කාරක සභාව විසින් සාකච්ඡා කරන ලදී. මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ හා ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශය, ශ්‍රී ලංකා රේගුව සහ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ නිලධාරීහු මෙම රැස්වීමට සහභාගි වූහ.

2024 ජූනි 1 සිට 5 දක්වා කාලය තුළ ඇද හැලුණු ධාරානිපාත වර්ෂාව හේතුවෙන් කොළඹ සහ තවත් දිස්ත්‍රික්ක කිහිපයක ඇති වූ ගංවතුර තත්ත්වය මෙන්ම ජනතාව මුදා ගැනීම සඳහා යොදවා ඇති හදිසි ක්‍රියාමාර්ග, විපතට පත් ප්‍රදේශවලට අත්‍යාවශ්‍ය සේවා යථා තත්ත්වයට පත් කිරීම සහ අනාගතයේදී එවැනි ව්‍යසනවල බලපෑම අවම කිරීම සඳහා වැඩිදියුණු කළ යුතු සහ ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ග පරීක්ෂා කිරීම වැනි ව්‍යසනයේ පසු බලපෑම් පිළිබඳව කාරක සභාවේ දෙවන සැසිවාරයේදී සාකච්ඡා කරන ලදී. ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශය, වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව, මහවැලි අධිකාරිය, කොළඹ මහ නගර සභාව සහ ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධන කිරීමේ සංස්ථාව යන ආයතනවල නිලධාරීහු මෙම රැස්වීමට සහභාගි වූහ.

කාරක සභාවේ සත්වැනි රැස්වීම - 2024.06.20

කාරක සභාවේ රැස්වීමක් 2024 ජූනි මස 20 වන දින පැවැත්වූ අතර කාරක සභාවේ රැස්වීමේ පළමු සැසියේදී Verité Research නම් පර්යේෂණ ආයතනයේ පර්යේෂණ විශ්ලේෂකයෙකු විසින් එම ආයතනය විසින් සම්පාදනය කරන ලද ‘2024 අයවැයේ තත්ත්වය’ (State of the Budget 2024) නම් වාර්තාව පිළිබඳ ඉදිරිපත් කිරීමක් සිදු කරන ලදී. අයවැයේ අඩුපාඩු, ආදායම් ඇස්තමේන්තු විශ්ලේෂණය, වියදම් ප්‍රතිපාදන

විශ්ලේෂණය සහ අනෙකුත් ගැටළු යන ප්‍රධාන කොටස් හතරකින් එම වාර්තාව සමන්විත වේ.

රැස්වීමේ දෙවන සැසිවාරයේදී ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය විසින් මඩ මිශ්‍ර ජලය සැපයීම සම්බන්ධයෙන් සීතාවකපුර ජන සහන සභාවෙන් ලැබුණු පෙත්සමක් ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලයේ නිලධාරීන්ගේ සහභාගීත්වයෙන් කාරක සභාව විසින් විමර්ශනය කරන ලදී.

කාරක සභාවේ අටවැනි රැස්වීම - 2024.07.10

2024 ජූලි මස 10 වැනි දින පැවති කාරක සභාවේ රැස්වීමේ පළමු සැසියේදී කාරක සභාව විසින් 2023 වර්ෂය සඳහා ගෙවිය යුතු මුළු හිඟ බදු ප්‍රමාණය වන රු. බිලියන 1.1 ක මුදල 2024 ජූනි 30 දින හෝ ඊට පෙර අදාළ මත්පැන් නිෂ්පාදකයින්ගෙන් අයකර ගන්නා ලෙස කාරක සභාව 2024 අප්‍රේල් මස 24 වන දින ලබා දුන් නිර්දේශයේ ප්‍රගතිය විමසන ලදී. මෙම රැස්වීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුවේ සහ මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ සහ ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරීහු සහභාගී වූහ.

කාරක සභා රැස්වීමේ දෙවන සැසියේදී මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය ජලයෙන් යටවීම සම්බන්ධයෙන් කාරක සභාව සාකච්ඡා කරන ලදී. මහනුවර මහ නගර සභාව, මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය, නාගරික සංවර්ධන අධිකාරිය, මහනුවර බහුවිධ ප්‍රවාහන පර්යන්ත සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය යන ආයතනවල නිලධාරීහු මෙම රැස්වීමට සහභාගී වූහ. එමෙන්ම මහනුවර දිස්ත්‍රික්කය නියෝජනය කරන පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්ට ද රැස්වීම සඳහා ආරාධනා කර තිබුණි.

මීළඟට අවිස්සාවේල්ල ප්‍රදේශයේ පානීය ජලය ලෙස මඩ මිශ්‍ර ජලය සැපයීම සම්බන්ධයෙන් සීතාවකපුර ජන සහන සභාව විසින් ඉදිරිපත් කළ පෙත්සම ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලයේ, වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුවේ, මධ්‍යම පරිසර අධිකාරියේ නිලධාරීන් සහ සීතාවකපුර ජන සහන සභාවේ නියෝජිතයන්ගේ සහභාගීත්වයෙන් වැඩිදුරටත් විමර්ශනය කරන ලදී. පානීය ජලයට මඩ මිශ්‍ර වීමට ප්‍රධාන හේතුව ගැටහැනි ඔයේ අනවසර මැණික් ගැරීම බව මීට පෙර 2024 ජූනි 20 වැනි දින පැවැති කාරක සභා රැස්වීමේදී අනාවරණය වූ අතර එම නිසා ජාතික මැණික් හා ස්වර්ණාභරණ අධිකාරිය මෙම රැස්වීමට කැඳවා තිබුණි. කාරක සභාවේ ලේකම් කාර්යාලය විසින් ඔවුන්ට නිසිලෙස කාරක සභා රැස්වීමට පැමිණෙන ලෙස දන්වා යවා තිබුණද ඔවුහු රැස්වීමට සහභාගී නොවූහ.

කාරක සභාවේ නවවැනි රැස්වීම - 2024.07.24

2024 ජූලි මස 24 වන දින පැවති කාරක සභාවේ රැස්වීමේ පළමු සැසිවාරයේදී කාරක සභාව විසින් ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් (DPI) සංවර්ධනය කිරීම පිළිබඳව තාක්ෂණ අමාත්‍යාංශයේ, රාජ්‍ය පරිපාලන, ස්වදේශ කටයුතු, පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන අමාත්‍යාංශයේ, නිලධාරීන්ගේ සහභාගීත්වයෙන් සාකච්ඡා කරන ලදී. මෙම රැස්වීම සඳහා කාරක සභාවේ ආරාධනයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහනේ (UNDP Sri Lanka) නියෝජිතයින් පිරිසක් සහභාගී වූහ. ශ්‍රී ලංකාවේ එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහනේ ප්‍රතිපත්ති විශේෂඥ සහ කණ්ඩායම් නායක, ෆාදිල් බාකීර් මාකර් මහතා විසින් ‘ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් (DPI): සමවේගී සහ අයිතිවාසිකම් මත පදනම් වූ ඩිජිටල් පරිවර්තනය’ පිළිබඳ ඉදිරිපත් කිරීමක් සිදු කළේය.

කාරක සභා රැස්වීමේ දෙවන සැසිවාරයේදී රාජ්‍ය පරිපාලන, ස්වදේශ කටයුතු, පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරීන්ගේ සහ රජයේ ඉංජිනේරු සේවා සංගමයේ නියෝජිතයින්ගේ සහභාගීත්වයෙන් රජයේ ඉංජිනේරු සේවා සංගමය විසින් එවන ලද ඉල්ලීමක් විමර්ශනය කරන ලදී.

කාරක සභාවේ දසවැනි රැස්වීම - 2024.08.07

2024 අගෝස්තු 7 වන දින පැවති කාරක සභාවේ රැස්වීමේ පළමු සැසිවාරයේදී 2024.01.01 සිට 2024.06.30 දක්වා කාලය සඳහා රජයේ ප්‍රධාන ආදායම් උත්පාදනය කරන ආයතන තුන වන දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව, ශ්‍රී ලංකා රේගුව සහ ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව යන ආයතන තුනේ කාර්ය සාධනය සමාලෝචනය කිරීම සඳහා මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ සහ ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරීන් කැඳවන ලදී. 2024 අප්‍රේල් පළමු සතියේ සිට සතිපතා අත්‍යාවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍ය ආනයන දත්ත ලබා දීම පිළිබඳව කාරක සභාව ශ්‍රී ලංකා රේගුවට සිය ස්තූතිය පළ කළ අතර එම නිසා අත්‍යාවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍යවල මිල ගණන් පාලනය කිරීමට සහ දර්ශක මිල නිකුත් කිරීමට පාරිභෝගික කටයුතු පිළිබඳ අධිකාරියට හැකි විය.

කාරක සභාවේ දෙවන සැසිවාරයේදී මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ සහ ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරීන් සමඟ මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරියේ ඉංජිනේරු සංගමය සහ ලංකා ක්ෂුද්‍ර, කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසාය සම්මේලනය විසින් එවන ලද ඉල්ලීම් දෙකක් විමර්ශනය කරන ලදී.

3. කාරක සභාව විසින් නිරීක්ෂණ ක්ෂේත්‍ර වාරිකා සිදුකිරීම

2024 ජූනි මස 10 වන දින අඹතලේ සහ සාන්ත සෙනෙස්තියන් උතුරු දොරගුළු ජල පොම්පාගාර සහ කළු පාලම ගංවතුර නියාමන දොරටු, ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාවේ නිරීක්ෂණයට ලක් විය. මෙහි අරමුණ වූයේ 2024 ජූනි මස 1 සිට 5 දක්වා අධික ධාරානිපාත වර්ෂාවෙන් ඇති වූ ගංවතුරෙන් පසු කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයේ නාගරික ගංවතුර අවම කිරීම සඳහා භාවිතා කරන කුණාටු ජල පොම්පවල ක්‍රියාකාරීත්වය සහ අධීක්ෂණ යාන්ත්‍රණයන් නිරීක්ෂණය කිරීමයි. ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාව විසින් කාරක සභාවේ සාමාජිකයින් සඳහා මෙම නිරීක්ෂණ වාරිකාව සංවිධානය කරන ලද අතර, ආපදා කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථානයේ නිලධාරීන්ද මේ සඳහා පැමිණ සිටියහ. කාරක සභා සාමාජිකයින්ට අමතරව කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය නියෝජනය කරන පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් වන ගරු. මධුර විතානගේ සහ ගරු සරත් වීරසේකර යන මහත්වරුන්ද මේ සඳහා එක් වූහ.

අඹතලේ කුණාටු ජල පොම්පාගාරයේදී කොළඹ සහ තදාසන්න ප්‍රදේශවල නාගරික ගංවතුර සහ ජලාපවහන කළමනාකරණය පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාවේ නිලධාරීන් විසින් ඉදිරිපත් කිරීමක් සිදු කරන ලදී. කොළඹ මහනගර ප්‍රදේශයේ ගංවතුර අවම කිරීම සහ කළමනාකරණය කිරීම සඳහා රාජ්‍ය ආයතන තුනක් වගකිව යුතු බව කාරක සභාවේ අවධානයට යොමු වූ අතර එම ආයතන වන්නේ ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාව, වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව සහ කොළඹ මහ නගර සභාවයි.

අඹතලේ කුණාටු ජල පොම්පාගාරයේ කාර්යයන් නිරීක්ෂණයෙන් අනතුරුව කාරක සභාවේ සාමාජිකයෝ සහ මන්ත්‍රීවරුන් කළු පාලම ගංවතුර නියාමන දොරටු සහ සාන්ත සෙනෙස්තියන් උතුරු දොරගුළු ජල පොම්පාගාරය වෙත ගියහ. එම ස්ථානයේ සවිකර ඇති කුණාටු ජල පොම්ප දෙකේ ක්‍රියාකාරීත්වය ඔවුන් නිරීක්ෂණය කළ අතර පොම්පාගාරවල ක්‍රියාකාරීත්වයට අදාළ ගැටළු පිළිබඳවද සාකච්ඡා කළහ.

4. රජයේ ආදායම එකතු කිරීම

4.1. පසුබිම

බදු ආදායම, ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රධාන සංරචකයක් වන අතර එය මහජන අරමුදල් රැස් කිරීමේ ප්‍රයත්නයේ ප්‍රධාන අංගයක් වේ. රටේ ආර්ථික ස්ථාවරත්වය ඉහළ නැංවීම සහ පවතින ණය අභියෝගවලට විසඳුම් සෙවීම 2024 වර්ෂයේදී රටේ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියේ ඉලක්ක විය යුතුය. 2023 නොවැම්බර් මාසයේදී පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන ලද 2024 වසර සඳහා වන අයවැය මෙම උපාය මාර්ගයේ තීරණාත්මක අංගයක් වන අතර, එම වර්ෂය සඳහා බදු අය කිරීම හරහා රාජ්‍ය අරමුදල් රැස් කිරීම සහ යෝජිත වියදම් සඳහා වන රජයේ යෝජනා ගෙනහැර දක්වයි.

2024 වසර සඳහා වන අයවැය මගින් ඉදිරිපත් කර ඇති සමස්ත ආදායම් ඉලක්කය රු. බිලියන 4,164 කි. මෙයින් පුරෝකථනය කරන ලද බදු ආදායම රු. බිලියන 3,819 කි. බදු ආදායම මූලික වශයෙන් දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව (IRD), ශ්‍රී ලංකා රේගුව (SLC) සහ ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව (EDSL) යන ප්‍රධාන ආයතන තුන මගින් එකතු කරනු ලැබේ. 2024 වර්ෂය සඳහා පුරෝකථනය කරන ලද බදු ආදායම පහත පරිදි වේ:

අංකය	ආයතනයේ නම	2024 වර්ෂය සඳහා අපේක්ෂිත ආදායම (රු. බිලියන)	ප්‍රතිශතය (%)
01	දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව	2024	53
02	ශ්‍රී ලංකා රේගුව	1533	40
03	ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව	232	6
උප එකතුව		3789	99
04	අනෙකුත් සියළු රජයේ ආයතන	30	1
එකතුව		3819	100

මූලාශ්‍රය: මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති දෙපාර්තමේන්තුව, මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ හා ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශය

2024.01.01 සිට 2024.06.30 දක්වා කාලය සඳහා එකතු කරන ලද බදු ආදායම රු. බිලියන 1709 ක් වන අතර, ඉහත කාල සීමාව සඳහා පුරෝකථනය කරන ලද බදු ආදායම රු. බිලියන 1775 කි.

මේ අනුව, ප්‍රධාන ආදායම් එකතු කරන ආයතන තුන පළමු කාර්තුව තුළ (2024.01.01 සිට 2024.03.31) සහ දෙවන කාර්තුව තුළ (2024.04.01 සිට 2024.06.30 දක්වා) ආදායම් ඉලක්ක සපුරා ගත්තේද යන්න මෙම වාර්තාව විමර්ශනය කරයි.

ආයතනය	2024 පළමු කාර්තුව සඳහා අපේක්ෂිත ආදායම (රු. බිලියන)	2024 පළමු කාර්තුව සඳහා එකතු කළ ආදායම (රු. බිලියන)	2024 දෙවන කාර්තුව සඳහා අපේක්ෂිත ආදායම (රු. බිලියන)	2024 දෙවන කාර්තුව සඳහා එකතු කළ ආදායම (රු. බිලියන)	ප්‍රතිශතය (%)
දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව	380.5	429.5	445.7	473.1	109
ශ්‍රී ලංකා රේගුව	352.8	353	350.7	319.6	96
ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව	52.2	51.2	57.2	53.8	96

මූලාශ්‍රය: දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව, ශ්‍රී ලංකා රේගුව සහ ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව යන ආයතන වල සංඛ්‍යා ලේඛන

ඓතිහාසිකව, ශ්‍රී ලංකාව සෑම වසරකම වාර්ෂික අයවැය මගින් නියම කරන ලද ආදායම් ඉලක්ක සපුරා ගැනීමට වෙහෙසක් දරා ඇත. සැබෑ ආදායම අපේක්ෂිත ආදායමට වඩා අඩු වූ විට, එය ඉහළ අයවැය හිඟයන් සහ ණය මට්ටම වැඩි කිරීමට හේතු වේ. රාජ්‍ය වියදම්වලින් විශාල කොටසක් රාජ්‍ය සේවකයන්ගේ වැටුප්, පොලී ගෙවීම් සහ සමාජ සුබසාධනය සඳහා වැය වේ. ආදායම් ඉලක්ක සපුරාලීමට ඇති නොහැකියාව නිසා එම පරතරය පියවා ගැනීම සඳහා බොහෝ විට ණය ගැනීම අවශ්‍ය වන අතර එමඟින් ජාතික ණය ඉහළ නැංවේ. තීරණාත්මක සංවර්ධන මූලපිරීම් වලට වඩා වැඩි සම්පත් ණය සේවා වෙත යොමු කර ඇති බැවින්, මෙම සපුරාගත නොහැකි වූ ආදායම් ඉලක්ක සහ ඉහල යන ණය වක්‍රය ආර්ථිකය මත පීඩනයක් ඇති කරයි. අඛණ්ඩ අයවැය හිඟයන් යටිතල පහසුකම්, සමාජ වැඩසටහන් සහ අනෙකුත් අත්‍යවශ්‍ය සේවා සඳහා ආයෝජනය කිරීමට රජයට ඇති හැකියාව සීමා කරමින් ආර්ථික වර්ධනයට සහ සංවර්ධනයට තවදුරටත් බාධා ඇති කරයි.

4.2. නිරීක්ෂණ

කාරක සභාව විසින් පහත සඳහන් කරුණු නිරීක්ෂණය කරන ලදී.

4.2.1. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව

4.2.1.1. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව 2024 ජුනි මස 30 වන දිනට හිඟ බදු පිළිබඳ විස්තර සැපයීමට අමතර කාලයක් ඉල්ලා ඇත. 2024.06.30 දින වන විට ශ්‍රී ලංකා රේගුව සතුව ඇති හිඟ බදු ප්‍රමාණය රු. බිලියන 57.8 ක් වන අතර, ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුවේ හිඟ බදු මුදල රු. බිලියන 7.9 කි.

4.2.1.2. කාරක සභාව විසින් මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ හා ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශයට ලබාදෙන නිර්දේශ සම්බන්ධයෙන් ගනුලැබූ පියවර වල ප්‍රගතිය වාර්තා කිරීම ඉතා අවම මට්ටමක පවතී.

4.2.1.3. 2024 ජුනි මස 30 වන විට දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ එකතු කළ හැකි හිඟ බදු ලෙස රු. බිලියන 188ක් ඇති අතර මෙම මුදලින් රු. බිලියන 47 ක් මුදල් වශයෙන් එකතු කර ඇති අතර රු. බිලියන 57ක් හිඟ මුදල් කපා හැරීමෙන් අයකර ගෙන ඇත. ඒ අනුව රු. බිලියන 188න් රු. බිලියන 104ක් අඩුවී ඇත.

4.2.1.4. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ හිඟ බදු වලින් රු. බිලියන 29ක් රජයේ ආයතනවලින් අයවිය යුතුය.

4.2.1.5. 2024.01.01 සිට 2024.06.30 දක්වා කාලය තුළ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් පුරෝකථනය කරන ලද ආදායම සහ එකතු කරන ලද ආදායම පහත පරිදි වේ:

බදු වර්ගය	අපේක්ෂිත ආදායම (රු. මිලියන)	එකතු කළ ආදායම (රු. මිලියන)
ආයතනික සහ ආයතනික නොවන ආදායම් බද්ද	210,558	237,483
තනි / පුද්ගල ආදායම් බද්ද	23,683	20,759
එකතු කළ අගය මත බද්ද (VAT)	334,660	353,465
අත්තිකාරම් පුද්ගල ආදායම් බද්ද / උපයන විට ගෙවීමේ බද්ද (APIIT /PAYE)	82,369	100,554
සමාජ ආරක්ෂණ දායක බද්ද	93,151	91,187
රඳවාගැනීමේ බද්ද	76,636	87,093

ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්ද	1,500	1,138
වෙනත් බදු	3,707	10,943
එකතුව	826,264	902,622

4.2.1.6. තනි / පුද්ගල ආදායම් බද්දෙහි සහ අත්තිකාරම් පුද්ගල ආදායම් බද්ද / උපයන විට ගෙවීමේ බද්දෙහි පුරෝකථනය කළ ආදායම සහ එකතු කරන ලද ආදායම පහත පරිදි වේ:

බදු වර්ගය	අපේක්ෂිත ආදායම (රු. මිලියන)	එකතු කළ ආදායම (රු. මිලියන)
තනි/පුද්ගල ආදායම් බද්ද	23,683	20,759
අත්තිකාරම් පුද්ගල ආදායම් බද්ද / උපයන විට ගෙවීමේ බද්ද	82,369	100,554

මෙයින් පෙන්වුම් කරන්නේ අත්තිකාරම් පුද්ගල ආදායම් බද්ද / උපයන විට ගෙවීමේ බද්දෙන් එකතු වූ ආදායම එහි පුරෝකථනය කළ ඉලක්කය ඉක්මවා ගිය නමුත්, තනි / පුද්ගල ආදායම් බද්දෙන් ලැබෙන ආදායම අපේක්ෂිත ඉලක්කයට වඩා අඩු වූ බවයි.

4.2.1.7. 2024 ජනවාරි 1 සිට 2024 ජූනි 30 දක්වා දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් නව බදු ලිපිගොනු 255,194ක් විවෘත කරන ලද අතර, ඒ අනුව 2024.05.31 දිනට දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව සතු මුළු බදු ලිපිගොනු සංඛ්‍යාව 1,132,598ක් වේ.

4.2.1.8. වයස අවුරුදු 18ට වැඩි පුද්ගලයන් මිලියන පහක් ලියාපදිංචි කර බදු හඳුනාගැනීමේ අංකයක් (TIN) නිකුත් කර ඇති අතර තවත් පුද්ගලයන් මිලියන අටකගේ තොරතුරු තවමත් ලියාපදිංචි කිරීමට නියමිතව ඇත.

4.2.1.9. පුද්ගලයන් මිලියන පහක් ලියාපදිංචි කර ඇති අතර, ඔවුන්ගේ ජාතික හැඳුනුම්පත් අංක සහ ලිපිනයන් දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ලබා ගෙන ඇත.

4.2.1.10. ජාතික හැඳුනුම්පත් අංකය සහ බදු හඳුනාගැනීමේ අංකය අතර පැහැදිලි සම්බන්ධයක් නොමැත. ජාතික හැඳුනුම්පත් අංකය ඉලක්කම් 12 කින් සමන්විත වන අතර ජූලියන් දින දර්ශනයට අනුව සකසා ඇති අතර එහි පුද්ගලයාගේ උපන් වර්ෂය ඇතුළත් වේ. ඊට වෙනස්ව, බදු හඳුනාගැනීමේ

අංකය යනු එවැනි තොරතුරු ඇතුළත් නොවන ඉලක්කම් 9 කින් යුත් අංකයකි.

4.2.1.11. බදු අභියාචනා ක්‍රියාවලිය යනු අපහසු සහ කාලය ගතවන ක්‍රියාවලියක් වන අතර වගන්ති අර්ථකථනය කිරීමේදී පවතින අපැහැදිලිතා සම්බන්ධයෙන් බදු ගෙවන්නෝ වැඩි වශයෙන් අධිකරණ ක්‍රියාමාර්ග වලට නැඹුරු වෙති.

4.2.1.12. බදු අභියාචනා නඩු සුළු ප්‍රමාණයක් අභියාචනා අධිකරණ බලය ඇති ඉහළ අධිකරණ වල ඇති අතර බදු අභියාචනා නඩු සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක් බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවේ සහ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් සිදු කරනු ලබන පරිපාලන සමාලෝචනය යටතේ ඇත.

4.2.1.13. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් හිඟ බදු අයකර ගැනීම සඳහා බැංකු ගිණුම් අත්හිටුවීමේ නිවේදන 900ක් යවා තිබුණි. සමහර බදු ගෙවන්නන් බැංකු ගිණුම් අත්හිටුවීමේ නිවේදනවලට ප්‍රතිචාර දක්වා ඇති අතර ඔවුන්ට හිඟ බදු පියවීම සඳහා මාස හයකට නොවැඩි ගෙවීමේ සැලැස්මක් ලබාදී ඇත. බැංකු ගිණුම් අත්හිටුවීමේ නිවේදනවලට ප්‍රතිචාර නොදක්වන පුද්ගලයින් සඳහා අධිකරණ ක්‍රියාමාර්ග ආරම්භ කර ඇත.

4.2.1.14. එකතු කළ අගය මත බද්ද (VAT), භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීමේදී අය කරනු ලබන අතර එය භාණ්ඩ හා සේවාවල මිලට ඇතුළත් වේ. කෙසේ වෙතත්, හිඟ බදු වලින් සැලකිය යුතු කොටසක් එකතු කළ අගය මත බදු වලින් සමන්විත වේ.

4.2.1.15. අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍ය ගෙන එන ආනයනකරුවන්ගෙන් බහුතරයක් (65%) තාවකාලික එකතු කළ අගය මත බදු ලියාපදිංචිය හෝ 2525 අනියම් ප්‍රවාහයට අයත් වේ. 2023 වසරේ ලොකු ඵ්‍රණ ආනයනය කරනු ලබන, ආනයනකරුවන්ගෙන් 93% ක් 2525 ප්‍රවාහයේ කොටසක් විය.

4.2.1.16. 2525 ප්‍රවාහයට අයත් වෙළෙඳුන්ට මාස තුනක කාලයක් සඳහා වලංගු තාවකාලික එකතු කළ අගය මත බදු ලියාපදිංචිය ඇත. ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධව 7000 ප්‍රවාහයේ වාණිජ වෙළෙඳුන් සඳහා දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව එකතු කළ අගය මත බදු ලිපිගොනු පවත්වාගෙන යන ස්ථීර එකතු කළ අගය මත බදු අංකයක් දරණ අතර ඔවුන් තම ආදායම දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව වෙත හෙළි කළ යුතුය.

4.2.1.17. එකතු කළ අගය මත බදු සීමාව රු. මිලියන 60 කි. මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ සහ ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශය විසින් මෙම සීමාව නොතකා වාණිජ කටයුතුවල නිරතවන සියලුම ආනයනකරුවන් ලියාපදිංචි කිරීම අනිවාර්ය කරමින් වක්‍රලේඛයක් නිකුත් කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ විධිවිධාන වලට අනුව මෙම සීමාවෙන් පහළට වැටෙන ආනයනකරුවන් ලියාපදිංචි කිරීමේ බලය දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව හට නොමැත.

4.2.1.18. 2023 වර්ෂයේදී, ආදායම් පරිපාලන හා කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය (RAMIS) නඩත්තු කිරීම සඳහා සිංගප්පූරු සමාගම සමඟ ඇති කර ගත් ගිවිසුම තවත් වසර තුනකට දීර්ඝ කරන ලදී. මෙම තොරතුරු පද්ධතිය නඩත්තු කිරීම සඳහා සිංගප්පූරු සමාගමට වාර්ෂිකව රු. බිලියන 8ක් ගෙවනු ලැබේ.

4.2.2. ශ්‍රී ලංකා රේගුව

4.2.2.1. 2024.01.01 සිට 2024.06.30 දක්වා කාලය සඳහා ශ්‍රී ලංකා රේගුව විසින් පුරෝකථනය කරන ලද ආදායම සහ එකතු කරන ලද ආදායම පහත පරිදි වේ:

අංකය	බදු වර්ගය	අපේක්ෂිත ආදායම (රු. මිලියන)	එකතු කරන ලද ආදායම (රු. මිලියන)
01	ආනයන තීරු බදු	68,528	47,001
02	අපනයන තීරු බදු	16	14
03	වරාය සහ ගුවන් තොටුපළ සංවර්ධන බද්ද	88,514	83,517
04	ආනයන සෙස් බද්ද	33,749	35,507
05	අපනයන සෙස් බද්ද	969	1045
06	විශේෂ වෙළඳ භාණ්ඩ බද්ද	51,065	43,086
07	නිෂ්පාදන බදු - සිගරට්	71,475	53,082
08	මත්පැන්	-	-
09	බනිජ තෙල්	39,163	93,839
10	මෝටර් රථ	17,609	29,499
11	වෙනත්	2,110	2,957
12	වාහන හිමිකම් බද්ද	76	62
13	ඇඟලුම් දේශීයව විකිණීමේ ගාස්තු	60	67
14	දඩ සහ රාජසන්තක කිරීම්	750	2816
රේගු ආදායම - එකතුව		374,084	392,492
15	සුබෝපභෝගී වාහන බද්ද	1,000	741
16	එකතු කළ අගය මත බද්ද - ආනයන	299,256	254,561
17	ජාතිය ගොඩනැගීමේ බද්ද	13	3
18	සමාජ ආරක්ෂණ දායක බද්ද	28,960	24,467
19	ආර්ථික සේවා ගාස්තු	6	202
20	සුළු ආදායම් හා වෙනත්	196	141
21	වෙනත්	106	67
වෙනත් ආදායම් - එකතුව		329,537	280,182
මුළු එකතුව		703,621	672,674

4.2.2.2. 2023 වර්ෂයේදී ශ්‍රී ලංකා රේගුව විසින් එකතු කරන ලද ආදායම රු. බිලියන 974 කි. විශේෂ වෙළඳ භාණ්ඩ බද්ද සඳහා අපේක්ෂිත ආදායම රු. බිලියන 70කි. කෙසේ වෙතත්, ශ්‍රී ලංකා රේගුව 2023.12.31 වන විට රු.

බිලියන 63.71ක් එකතු කර ඇත. 2024 වර්ෂය සඳහා විශේෂ වෙළඳ භාණ්ඩ බද්දෙහි අපේක්ෂිත ආදායම රු. බිලියන 95 කි.

- 4.2.2.3. ශ්‍රී ලංකා රේගුව බදු එකතු කිරීම සඳහා ක්‍රම තුනක් භාවිතා කරයි:
  - සංයුක්ත තීරුබදු - ආනයනය කරන ලද භාණ්ඩවල ප්‍රමාණය සහ වටිනාකම යන දෙකම සැලකිල්ලට ගන්නා බැවින්, බදු අය කිරීම සඳහා වඩාත් නම්‍යශීලී ප්‍රවේශයක් සඳහා මෙම ක්‍රමය ඉඩ සලසයි.
  - නිශ්චිත තීරුබදු - එය භාණ්ඩවල වටිනාකම නොසලකා භාණ්ඩ ඒකක ප්‍රමාණයකට අය කරන ස්ථාවර බදු ප්‍රමාණයකි.
  - වටිනාකම අනුව අනුපාතික ප්‍රතිශතය (Ad-valorem rate) – එය ආනයනික භාණ්ඩවල වටිනාකමේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස ගණනය කරන බද්දක් වන අතර එය භාණ්ඩවල මිල හෝ වටිනාකමේ වෙනස්වීම් අනුව වෙනස් වේ.

- 4.2.2.4. විශේෂ වෙළඳ භාණ්ඩ බද්දෙහි මුළු එකතුව යම් වර්ෂයක එකතු කරන ලද සමස්ත ආදායමේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සලකන්නේ නම්, එය 2018 දී 9% ක්ද, 2019 දී 10% දක්වා වැඩි වී, 2022 දී 13% දක්වා ඉහළ ගොස්, 2023 දී 7.39% දක්වා සැලකිය යුතු අඩුවීමක් පෙන්නුම් කරයි.

- 4.2.2.5. ශ්‍රී ලංකා රේගුව විසින් එකතු කරන ලද විශේෂ වෙළඳ භාණ්ඩ බදු ප්‍රමාණය ඉහළ සිට පහළ දක්වා ශ්‍රේණිගත කරමින් අත්‍යාවශ්‍ය භාණ්ඩ 15ක් හඳුනාගෙන ඇත. එම භාණ්ඩ වන්නේ පොල්තෙල්, අර්තාපල්, බඩ ඉරිඟු, මිරිස්, පාම් තෙල්, උක් සීනි, ඇපල්, ලොකු ජෑණු, හාල්මැස්සන්, ආහාරයට ගත හැකි මේද, සුදුජෑණු, රටඉඳි, නැවුම් මිදි, වියළි මිදි සහ මැකරල් ය.

- 4.2.2.6. වැරදි ලෙස ඉන්වොයිසි කිරීම, ආනයන අපනයන වෙළඳාමේ ප්‍රධාන ගැටලුවක් ලෙස මතු වී ඇත. ගෝලීය මූල්‍ය සුපිළිපත්බව පිළිබඳ වාර්තාව මඟින් වාර්ෂිකව රු. බිලියන 4ක් වැරදි ලෙස ඉන්වොයිසි කිරීම නිසා රටට අහිමි වන බව පෙන්වා දේ. මෙරට ගෙවුම් ශේෂය රු. බිලියන 3 ක් වන අතර, වැරදි ලෙස ඉන්වොයිසි කිරීම නිසා රටට අහිමි වන ආදායම අවම වශයෙන් 50% කින් කපා හැරීම මඟින් රටට සැලකිය යුතු ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලැබෙනු ඇත.

4.2.2.7. ශ්‍රී ලංකා රේගුව ඉන්වොයිස් වටිනාකම හරහා ආදායම් උත්පාදනය කරන අතර දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවද ඉන්වොයිස් කිරීම හරහා වක්‍ර බදු උපයා ගනී.

4.2.2.8. වැරදි ලෙස ඉන්වොයිස් කරන ආකාර තුනක් පහත සඳහන් වේ:

- ඌන ඉන්වොයිස් කිරීම (under-invoicing): රේගු බදු සහ තීරු බදු අඩු කර ගැනීම සඳහා හාණ්ඩ වල සැබෑ වෙළඳපල වටිනාකමට වඩා අඩු අගයක් හිතාමතාම ප්‍රකාශ කිරීම.
- අධි ඉන්වොයිස් කිරීම (over-invoicing): විභව මුදල් විශුද්ධිකරණය, බදු පැහැර හැරීම හෝ ඉහළ මූල්‍යකරණයක් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා ඉන්වොයිස්වල හාණ්ඩවල වටිනාකම වැඩිකර පෙන්වීම
- අදාශ්‍ය ඉන්වොයිස් කිරීම (Ghost Invoicing): නොපවතින හාණ්ඩ හෝ සේවා සමඟ කල්පිත ගනුදෙනු නිර්මාණය කිරීම මගින් හාණ්ඩවල භෞතික වලනයකින් තොරව වෙළඳ දත්ත හැසිරවීම.

4.2.2.9. මෑත අතීතයේ දී, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූල්‍ය බුද්ධි අංශය (FIU) රු. බිලියන 8 ක වටිනාකමින් යුත් අදාශ්‍ය ඉන්වොයිස් කිරීම සිදු වූ බැංකු හතරක් සම්බන්ධ සිද්ධීන් වාර්තා කර ඇත. මෙම අදාශ්‍ය ඉන්වොයිස් කිරීම සම්බන්ධ නඩු වලට අදාළ පුද්ගලයින් අපනයනකරුවන් ලෙස ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ හෝ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවෙහි ලියාපදිංචි වී නොමැත.

4.2.2.10. වැරදි ලෙස ඉන්වොයිස් කිරීමේ බලපෑම බොහෝ විය හැක. ඒ අතරින්:

- ආදායම් අහිමි වීම: රජයට සැලකිය යුතු ආදායමක් අහිමි වීම.
- විකෘති ලෙස සකසන ලද වෙළඳ සංඛ්‍යාලේඛන: ආර්ථික දර්ශකවල නිරවද්‍යතාවයට බලපායි.
- අසාධාරණ තරඟය: වෙළඳපොළේ අසාධාරණ වාසි ලබා ගනී

4.2.2.11. මිල හුවමාරු කිරීම යනු බහුජාතික සමාගම් විසින් අදාළ ආයතන අතර හාණ්ඩ, සේවා හෝ අස්පාශ්‍ය වත්කම්වල මිල ගණන් වැරදි ලෙස ඇතුළත් කරන ප්‍රශ්නයක් වන අතර, අඩු බදු අනුපාත සහිත අධිකරණ බල ප්‍රදේශවලට ලාභය මාරු කිරීම කරනු ලබයි. ලෝක වෙළඳාමෙන් 65% ක් පමණ ඵලදායී භාවිතයන් සිදු කරන නමුත් ශ්‍රී ලංකාවේ ඵලදායී භාවිතයන්ගේ නිශ්චිත ප්‍රතිශතයක් තවමත් හඳුනාගෙන නොමැත.

4.2.2.12. බහුජාතික ව්‍යවසායන් (MNEs) අතර ගනුදෙනු ඉහළ අවදානම් කලාපයක් වන අතර, ඊට අදාළ පාර්ශව අතර ගනුදෙනුවල වැඩි

ප්‍රවණතාවක් පවතී. එවැනි සමාගම්වල මිල හුවමාරු කිරීමේ ප්‍රතිපත්ති රේගු තක්සේරුකරණයේ මූලික හරයන් සැලකිල්ලට නොගනී.

4.2.2.13. ආනයනයන් සන්නාමගත කිරීම සහ ආනයන සඳහා සේවා ගාස්තු අයකර ගැනීම මත බහුජාතික ව්‍යවසායන්හි ඉන්වොයිස් දත්ත අසමසම බැවින් දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව සමඟ සහයෝගයෙන් බහුජාතික ව්‍යවසායන් විසින් ආනයන පරිමාවට අදාළ දත්ත ලබා ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය ශ්‍රී ලංකා රේගුව විසින් සිදු කරයි. බහුජාතික ව්‍යවසායන් රටේ ප්‍රමුඛතම ආනයනකරුවන් 50 අතරට පැමිණ ඇති බව ද සඳහන් වේ.

4.2.2.14. ඉන්වොයිස් දත්ත හුවමාරු කර ගත හැක්කේ ඉන්දියාව සහ ඕස්ට්‍රේලියාව වැනි ශ්‍රී ලංකාව සමඟ අන්‍යෝන්‍ය වෙළඳ ගිවිසුම් ඇති රටවල් සමඟ පමණි. කෙසේ වෙතත්, මෙරට ප්‍රධාන ආනයනකරුවෙකු වන චීනය සමඟ ඉන්වොයිස් දත්ත හුවමාරු කර ගැනීමට එවැනි යාන්ත්‍රණයක් නොමැත.

4.2.2.15. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් මිල හුවමාරු කිරීමේ නියමයන් හඳුන්වා දී ඇති අතර මෙම ගැටළුව විසඳීම සඳහා මිල හුවමාරු කිරීම පිළිබඳ ඒකකයක් ස්ථාපිත කර ඇත.

4.2.2.16. බදු අධිකාරීන් ආර්ථික සහයෝගීතාවය සහ සංවර්ධනය සඳහා වූ සංවිධානය (Organization of Economic Cooperation and Development) මගින් ලබාදී ඇති මාර්ගෝපදේශ මගින් මෙහෙයවනු ලබන අතර රේගු බලධාරීන් ලෝක රේගු සංවිධානය විසින් නිකුත් කරන ලද මිල හුවමාරු කිරීම පිළිබඳ රෙගුලාසි වලට සහ රේගු රෙගුලාසි වලට අනුකූලව කටයුතු කළ යුතුය. භාණ්ඩ හා සේවාවල වෙළඳපල වටිනාකම මත පදනම් වූ ‘හස්තයේ දිග මූලධර්මය (Arm’s Length Principle)’ මිල හුවමාරු කිරීම සම්බන්ධ ගැටළු විසඳීම සඳහා යොදාගනු ලැබේ.

4.2.2.17. බහු ජාතික ව්‍යවසායන් විසින් සිදු කරනු ලබන ආනයනය කිරීම වලදී මුල් ඉන්වොයිස් දත්ත ලබා ගැනීමට දැනට යාන්ත්‍රණයක් නොමැති අතර, එවැනි දත්ත සාමාන්‍යයෙන් ආනයනය කිරීමෙන් පසු සිදුකරන විගණනවලදී අනාවරණය වේ.

4.2.2.18. 2023 වර්ෂයේදී, මුළු ආනයන වෙළඳුන් සංඛ්‍යාවෙන් 3%කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් වන මහා පරිමාණ ආනයනකරුවන්, රක්ෂණ බහාලුම් පිරිවැය

(CIF) අගයෙන් 80%කට ආසන්න ප්‍රමාණයකට දායක වූ අතර, ඉන් 7%කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් අවිධිමත් වෙළඳ අංශයෙන් වේ.

4.2.2.19. ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධව, 90%කට ආසන්න කුඩා පරිමාණ ආනයනකරුවන් දායක වන්නේ රක්ෂණ බහාලුම් පිරිවැය අගයෙන් 7%ක් පමණ වන අතර, කුඩා පරිමාණ ආනයනකරුවන්ගෙන් බහුතරයක් අවිධිමත් වෙළඳ අංශයෙන් වේ.

4.2.2.20. කෙසේ වෙතත්, මහා පරිමාණ ආනයනකරුවන්ගේ බදු සඳහා දායකත්වය මුළු බදු මුදලින් 75% ක් පමණ වන අතර, කුඩා පරිමාණ ආනයනකරුවන් දායක වන්නේ මුළු බදු මුදලින් 10% කට පමණ වේ. ලියාපදිංචි වෙළඳුන් සංඛ්‍යාවෙන් 65% ක් පමණ 7000 ප්‍රවාහයෙන් වන අතර 35% ක් අවිධිමත් වෙළඳ අංශය ලෙස හඳුන්වන 2525 ප්‍රවාහයෙන් වේ.

4.2.2.21. විදේශ වෙළඳාමේ වැරදි ඉන්වොයිසි කිරීම වැළැක්වීමට හෝ අවම කිරීමට ශ්‍රී ලංකා රේගුව විසින් අනුගමනය කරන ලද ක්‍රියාමාර්ග:

- ස්වයංක්‍රීය අවදානම් කළමනාකරණ පද්ධතිය භාවිතා කිරීම
- යාවත්කාලීන කළ තක්සේරුකරණ දත්ත පද්ධතිය
- වෙළඳ අවදානම් කළමනාකරණය

4.2.2.22. දැනට රටට භාණ්ඩ ආනයනය කිරීම සඳහා භාණ්ඩ සංයෝජන වර්ගීකරණ කේත (HS codes) 8,157 ක් භාවිතා වන අතර, ඒවායින් 1,264 ක් සඳහා සංයුක්ත බද්දක් පනවා ඇත.

4.2.2.23. කැසිනෝ සඳහා පනවා ඇති බද්ද දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ ආදායම් පරිපාලන කළමනාකරණ පද්ධතියට ඒකාබද්ධ කර නොමැති අතර, කැසිනෝ මහා පරිමාණ මුදල් විගුද්ධීකරණය සඳහා සැලකිය යුතු මාර්ගයක් බව සඳහන් කර ඇත.

4.2.2.24. විගණකාධිපති විසින් නිකුත් කරන ලද ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ විවිධ අරමුදල් කළමනාකරණය/පරිපාලනය කිරීම පිළිබඳ විශේෂ විගණන වාර්තාවට අනුව, 2017 සිට 2023 දක්වා අවස්ථා 17කදී නීතිවිරෝධී ආනයනය සඳහා පනවා ඇති මුළු දඩ මුදල රු. 7,611,652,834 වේ. නමුත්, රේගු අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරයාට පැවරී ඇති අභිමතය පරිදි මෙම මුදල රු. 481,694,078 ක් වන අතර, එය සමස්ත දඩ මුදලේ වටිනාකමෙන් 6.33%ක් පමණක් වන අතර, එමගින් රාජ්‍ය ආදායමට විශාල පාඩුවක් සිදුවී ඇත.

- 4.2.2.25. කාරක සභාව විසින් අවස්ථා ගණනාවකදී, වටිනාකමින් 100% ක තීරු බදු පැනවීමට උපදෙස් දී ඇති අතර, මෙම වසරේ, උපරිම අගය වන 300% ක දඩය පැනවීමට උපදෙස් දී ඇත. කෙසේ වෙතත්, රේගු අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරයාගේ අභිමතය පරිදි දඩ මුදල සැලකිය යුතු ලෙස අඩු කිරීම නිසා විශාල ආදායමක් අහිමි වී ඇත.
- 4.2.2.26. ශ්‍රී ලංකා රේගුව විසින් රේගු ආඥාපනතේ දක්වා ඇති විධිවිධාන වලට අනුව බොහෝ අවස්ථාවල දී ව්‍යාපාර ආරක්ෂා කිරීමේ අරමුණින් 300% ක දඩය පැනවූයේ නැත. ශ්‍රී ලංකා රේගුවට අනුව එසේ කළා නම් එම ව්‍යාපාර බංකොලොත් වනු ඇත.
- 4.2.2.27. මෑතක දී මෙරට රත්‍රන් ව්‍යාපාරිකයන් 10 දෙනෙකු වැටලූ අතර, වෙළෙඳුන් 6 දෙනෙකු පිළිබඳ පරීක්ෂණ අවසන් කර, රත්‍රන් ආනයනය කළ මාර්ගය පිළිබඳ නිවැරදි තොරතුරු ලබාදීමට නොහැකි වීම නිසා ඊට දඩ වශයෙන් රු. බිලියන 1.2ක් එකතු කර ඇත. අනෙකුත් වෙළෙඳුන් 4 දෙනා සම්බන්ධයෙන් පරීක්ෂණ දැනට ක්‍රියාත්මක වේ.
- 4.2.2.28. 2024 මාර්තු 31 දින මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ සහ ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශයේ රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද බදු වියදම් ප්‍රකාශය අනුව, මුළු බදු වියදම දළ වශයෙන් රු. බිලියන 978කි; කෙසේ වෙතත්, රට තුළ නිර්වචනය කරන ලද බදුකරණ ප්‍රමිතීන් සහ මිණුම් සලකුණු නොමැති අතර බොහෝ ගණනය කිරීම් උපකල්පන මත පදනම් වන බැවින් මෙම අගය සම්පූර්ණයෙන්ම නිවැරදි නොවන අතර එය ශුද්ධ ආදායමක් නොවේ.
- 4.2.2.29. තොරතුරු තාක්ෂණ ක්ෂේත්‍රයට ලබා දී ඇති බදු නිදහස් කිරීම් සම්පූර්ණයෙන්ම ඉවත් කර ඇති අතර, දැනට බදු සහනවල ප්‍රතිලාභ භුක්ති විඳින්නන් ඖෂධ සහ විදුලි සැපයුම වැනි ක්ෂේත්‍ර කිහිපයක් පමණි.
- 4.2.2.30. අපනයනය කරන අවස්ථාවේ දී ආපසු ගෙවීමක් ලෙස එකතු කරනු ලබන ආනයන සඳහා ලබා දී ඇති කල් දැමීම් ආයෝජන මණ්ඩලයේ බදු වියදම් මඟින් බැහැර කරයි.
- 4.2.2.31. මෙම බදු වියදම් ප්‍රකාශය මෑත කාලීන ප්‍රතිපත්තිමය වෙනස්කම් වලට පෙර සකස් කරන ලද අතර, වර්තමානය වන විට, නව ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් පසු, ආයෝජන මණ්ඩලය සහ ආයෝජන

මණ්ඩලයේ නොවන අංශ සඳහා ලබා දී ඇති බොහෝ බදු නිදහස් කිරීම් ඉවත් කර, ඒවා බදු ගෙවීමට යටත් කර ඇත.

4.2.2.32. ශ්‍රී ලංකාව දේශසීමා බදු වර්ග හතරක් අය කරයි: ඒවා නම් රේගු ආනයන බදු, සෙස් බද්ද, වරාය සහ ගුවන්තොටුපළ සංවර්ධන බද්ද, සහ විශේෂ වෙළඳ භාණ්ඩ බද්ද වේ. එමෙන්ම අභ්‍යන්තර බදු හතරක්ද අය කරයි: එකතු කළ අගය මත බද්ද, සමාජ ආරක්ෂණ දායකත්ව බද්ද, සුරාබදු (විශේෂ විධිවිධාන) තීරුබදු සහ සුරාබදු (ආඥාපනත) බද්ද.

4.2.2.33. ශ්‍රී ලංකාව සහ වියට්නාමය සසඳන විට, 2001 වසරේදී, ඇමරිකානු ඩොලර් 10,000 ක අපනයනවල ශ්‍රී ලංකාවේ ගෝලීය වෙළඳපල කොටස ඇමරිකානු ඩොලර් 8 ක් වූ අතර වියට්නාමයේ එම අගය ඇමරිකානු ඩොලර් 23 කි. 2021 වර්ෂය වන විට ශ්‍රී ලංකාව ඇමරිකානු ඩොලර් 5 දක්වා පහත වැටී ඇති අතර වියට්නාමය ඇමරිකානු ඩොලර් 122 දක්වා ඉහළ ගියේ වියට්නාමයට ජාතික තීරුබදු ප්‍රතිපත්තියක් තිබීම නිසාවෙනි.

4.2.2.34. සම තත්වයේ රටවල් විශ්ලේෂණය කිරීමේදී එම රටවල් භාණ්ඩ පරිභෝජනය කරන භාණ්ඩ, අතරමැදි භාණ්ඩ සහ ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ ලෙස වර්ගීකරණය කරන ලදී. බොහෝ සම තත්වයේ රටවල් අතරමැදි සහ ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ සඳහා 8% ට අඩු බදු අය කරන අතර, ශ්‍රී ලංකාව පිළිවෙළින් 14% සහ 11% ලෙස අය කරයි. තීරුබදු සාධාරණීකරණය කිරීම සඳහා ප්‍රතිපත්ති රාමුවක අවශ්‍යතාවය මෙයින් යෝජනා කෙරේ.

4.2.2.35. අපනයන, ආනයන සහ ජාතියේ ආර්ථික වර්ධනය අතර සහසම්බන්ධය පරීක්ෂා කිරීමේදී තිරසාර ආර්ථික වර්ධනයට සමගාමීව ආනයන සහ අපනයන යන දෙකම ඉහළ ගොස් ඇති බව අනාවරණය වේ.

4.2.2.36. දළ දේශීය නිෂ්පාදනය (GDP) සහ වෙළඳ විවෘතභාවය අතර සම්බන්ධය විශ්ලේෂණය කිරීමේදී, 1977 සිට මේ දක්වා ධනාත්මක සහසම්බන්ධයක් නිරීක්ෂණය කළ හැක. ශ්‍රී ලංකාව ප්‍රධාන වශයෙන් ආයෝජනය කර ඇත්තේ වෙළඳාම් කළ නොහැකි භාණ්ඩවලය. දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ වර්ධනයක් තිබියදීත්, වෙළඳාමේ සමානුපාතික වර්ධනයක් නොමැත. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාව භාණ්ඩ අපනයනය කිරීමෙන් ආදායම ඉපැයීමට වඩා සංචාරක ව්‍යාපාරයෙන් ලැබෙන ආදායම සහ මැදපෙරදිග ග්‍රීකයන්ගෙන් ලැබෙන ප්‍රේෂණ මත යැපේ.

- 4.2.2.37. ජාත්‍යන්තර වෙළඳාමෙන් ලැබෙන ආදායම සහ වෙළඳ විවෘතභාවය අතර සහසම්බන්ධය විශ්ලේෂණය කිරීමේදී ශ්‍රී ලංකාව මීට පෙර ඉහළ වෙළඳ විවෘතභාවයක් ප්‍රදර්ශනය කළේය. කෙසේ වෙතත්, 2000 වර්ෂයේ සිට, ආදායම් උත්පාදනය වැඩි වීමත් සමඟ වෙළඳ විවෘතභාවය අඩු කිරීම සඳහා ප්‍රතිපත්තිමය වෙනසක් සිදුවී ඇත. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ආර්ථික වර්ධනයේ වියදමින් රට ආදායම් උපයමින් තිබේ.
- 4.2.2.38. ශ්‍රී ලංකාව වාර්ෂිකව වෙළඳ භාණ්ඩ අපනයනය කිරීමේ ධාරිතාවයෙන් ඇමෙරිකානු ඩොලර් බිලියන 10ක ප්‍රතිලාභයක් ලබා ගැනීමට අපොහොසත් වී ඇති බව ලෝක බැංකු අධ්‍යයනයකින් හෙළිදරව් වී ඇත. මෙම ප්‍රයෝජනයට නොගත් අපනයන විභවය ප්‍රයෝජනයට ගතහොත් ඇමෙරිකානු ඩොලර් මිලියන 280 ක අතිරේක බදු ආදායමක් ලබා ගත හැකිය.
- 4.2.2.39. පවතින තීරුබදු පාලන ක්‍රමයේ ‘අපනයන විරෝධී පක්ෂග්‍රාහීත්වය’ හේතුවෙන්, නැව තෙක් නොමිලේ මිල (f.o.b.) දේශීය වෙළෙඳපොළ මිලට වඩා මිල අඩුවන විට, ශ්‍රී ලංකාවට අපනයනය කිරීම සඳහා දිරිගැන්වීමක් නොලැබේ.

4.2.3. ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව

4.2.3.1. 2024.01.01 සිට 2024.06.30 දක්වා කාලය සඳහා ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව විසින් පුරෝකථනය කරන ලද සහ එකතු කරන ලද ආදායම පහත පරිදි වේ:

	අපේක්ෂිත ආදායම (රු. මිලියන)		එකතු කරන ලද ආදායම (රු. මිලියන)	
	සුරා බදු	දුම්කොළ බදු	සුරා බදු	දුම්කොළ බදු
පළමු කාර්තුව	51,724.20	478.80	50,974.01	267.13
උප එකතුව	52,203.00		51,241.14	
දෙවන කාර්තුව	56,521.00	743.30	53,594.99	273.87
උප එකතුව	57,264.30		53,868.86	
එකතුව	109,467.30		105,110.00	

4.2.3.2. 2024.06.30 දිනට ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුවේ හිඟ බදු ප්‍රමාණය රු. බිලියන 7.9 ක් වන අතර ඉන් රු. බිලියන 1.1 ක් 2023 වසරට අදාළ හිඟ බදු වේ.

4.2.3.3. 2024.04.24 දින පැවති කාරක සභා රැස්වීමේදී, 2023 වර්ෂය සඳහා ගෙවිය යුතු හිඟ බදු මුදල වන රු. බිලියන 1.1 ක මුදල 2024 ජුනි මස 30 වන දිනට හෝ ඊට පෙර අදාළ මත්පැන් නිෂ්පාදකයින්ගෙන් අයකර ගන්නා ලෙස කාරක සභාව විසින් සුරාබදු කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට නිර්දේශ කරන ලදී. එසේ නොමැතිනම් ගෙවීම් පියවන තුරු එම මත්පැන් නිෂ්පාදකයින්ගේ බලපත්‍ර අවලංගු කිරීමට නිර්දේශ කරන ලදී.

4.2.3.4. කෙසේ වෙතත්, ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව විසින් 2024 පෙබරවාරි 28 වැනි දින ඇතැම් මත්පැන් නිෂ්පාදකයන් සමඟ පහත සඳහන් පරිදි ගිවිසුම්වලට එළඹ ඇත:

- ඩබ්ලිව්. එම්. මෙන්ඩිස් සහ සමාගම සමඟ හිඟ බදු සහ දඩය වන රු. මිලියන 1659 ක මුදල 2024.11.29 වන දිනට පියවීම
- හිඟුරාන ඩිස්ටිලරිස් සමඟ හිඟ බදු සහ දඩය වන රු. මිලියන 102 ක මුදල 2024.05.15 වන දිනට පියවීම
- සිනර්ජි ඩිස්ටිලරිස් සමඟ හිඟ බදු සහ දඩය වන රු. මිලියන 38 ක මුදල 2024.07.26 වන දිනට ගෙවීම
- රෝයල් සිලෝන් ඩිස්ටිලරිස් සමඟ හිඟ බදු සහ දඩය වන රු. මිලියන 79 ක මුදල 2024.06.26 වන දිනට ගෙවීම

- 4.2.3.5. 2024.04.24 දින කාරක සභාව විසින් 2023 වර්ෂයට අදාළ මුළු හිඟබදු ප්‍රමාණය අයකරගන්නා ලෙස ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව වෙත නිර්දේශ කරන විට, 2024.02.28 දින වන විට ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව විසින් මත්පැන් නිෂ්පාදකයින් සමඟ ගෙවීම් සැලසුම් සඳහා ගිවිසුම්වලට එළඹී ඇත. ඒ අනුව 2024 නොවැම්බර් 30 වන විට 2023 වර්ෂය සඳහා වූ හිඟ බදු අයකර ගැනීමට ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුවට හැකි වනු ඇත.
- 4.2.3.6. 2024.06.30 දින හෝ ඊට පෙර 2023 සඳහා හිඟ බදු අයකර ගැනීමට කාරක සභාව ලබාදුන් නිර්දේශය සහ 2024.11.30 වන විට මෙම හිඟ බදු අයකර ගැනීමට මත්පැන් නිෂ්පාදකයින් සමඟ ඇති කර ගත් ගිවිසුම් අතර පරස්පරතාවයක් ඇති නිසා ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව, මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ සහ ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශයෙන් මේ සම්බන්ධයෙන් උපදෙස් ඉල්ලා ඇත. කෙසේ වෙතත්, 2024 ජූලි 10 වැනි දින කාරක සභා රැස්වීම පැවැත්වෙන අවස්ථාව වන විටත් උක්ත අමාත්‍යාංශය මේ සම්බන්ධයෙන් කිසිදු උපදෙසක් ලබා දී නොතිබුණි.
- 4.2.3.7. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, 2024 ජූනි 30 වන විට හිඟ බදු අයකර ගැනීමට ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව මත්පැන් නිෂ්පාදකයින් සමඟ නැවත සාකච්ඡා නොකළ අතර ඒ වෙනුවට 2024 පෙබරවාරි 28 වන දින එකඟ වූ ගෙවීම් සැලසුම් ඉදිරියට පවත්වාගෙන ගියේය.
- 4.2.3.8. 2023 වසරට පෙර මත්පැන් නිෂ්පාදකයින්ගේ හිඟ බදු පහත පරිදි වේ:
- ඩබ්. එම්. මෙන්ඩිස් සහ සමාගම – රු. 3,447,109,832.59
  - වයඹ ඩිස්ට්‍රික්ට් / රෝයල් සිලෝන් ඩිස්ට්‍රික්ට් – රු. 560,723,437.37
  - වයඹ ස්ප්‍රිතු – රු. 281,860,838.52
  - ග්ලෝබ් බ්ලෙන්ඩර්ස් – රු. 1,148,140,413.91
  - මැකලම් බ්‍රවර්ස් – රු. 619,964,802.42
  - කලුතර සමුපකාර ඩිස්ට්‍රික්ට් – රු. 17,878,752.50
- 4.2.3.9. ඉහත සඳහන් ආයතන අතරින් හිඟ බදු ගෙවීම වළක්වාලමින් අධිකරණ නියෝගයක් ලබාගෙන ඇත්තේ වයඹ ඩිස්ට්‍රික්ට් සමාගම පමණි
- 4.2.3.10. සම්පූර්ණයෙන්ම ස්වයංක්‍රීය, අර්ධ ස්වයංක්‍රීය සහ අතින් ක්‍රියාත්මක වන (manual) ලෙස මත්පැන් නිෂ්පාදන සමාගම් වර්ග තුනක් (3) ඇත.

- 4.2.3.11. ශ්‍රී ලංකා ඉස්කාගාර සමාගම (DCSL) සහ ලයන් බෘවරීස් සමාගම සම්පූර්ණයෙන්ම ස්වයංක්‍රීය සමාගම් වන අතර මත්පැන් නිෂ්පාදන සමාගම් වර්ග තුනටම කඩදාසි මත පදනම් වූ ආරක්‍ෂිත බදු මුද්‍රාව භාවිත කළ හැක.
- 4.2.3.12. ශ්‍රී ලංකා ඉස්කාගාර සමාගම සහ ලයන් බෘවරීස් සමාගම සඳහා නව යන්ත්‍ර සූත්‍ර ස්ථාපනය කෙරෙන අතර ඒවා 2024 ජූනි 1 සිට ක්‍රියාත්මක කෙරේ. මෙම යන්ත්‍ර මගින් ඩිජිටල් බදු මුද්‍රාවේ QR කේත පැහැදිලිව සටහන් කිරීමේ හැකියාව ඇත.
- 4.2.3.13. 2024 මැයි 22 වැනි දින ‘සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව සඳහා ආදායම් පරිපාලන පද්ධතිය (RASED)’ පිහිටුවීම පිළිබඳ කැබිනට් පත්‍රිකාව අමාත්‍ය මණ්ඩලය විසින් අනුමත කරන ලද අතර ඒ අනුව ලංසු කැඳවීම සඳහා තාක්ෂණික ඇගයීම් කමිටුවක් (TEC) පත් කිරීමටද අනුමැතිය ලබා දී ඇත.
- 4.2.3.14. මැඩිරාස් සෙකියුරිටීස් පුද්ගලික සමාගම විසින් භාවිතා කරන ලද කඩදාසියේම ව්‍යාජ ආරක්ෂිත බදු මුද්‍රා මුද්‍රණය කර ඇත්දැයි පරීක්ෂා කර බැලීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව රජයේ රස පරීක්ෂකවරයාගෙන් ඉල්ලීමක් කළ අතර එම වාර්තාව ලැබී ඇති නමුත් එම පත්‍රිකාවේ සමානතාව පිළිබඳ රජයේ රස පරීක්ෂකවරයාගේ මතය එහි ඇතුළත් නොවේ.
- 4.2.3.15. ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව සුරාබදු කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාගේ අධීක්ෂණය යටතේ එක් එක් මත්පැන් නිෂ්පාදනාගාර සහ රා නිෂ්පාදනාගාර නිරීක්ෂණය කිරීම සඳහා CCTV කැමරා සවිකිරීම සඳහා කෘතීම බුද්ධිය (AI) තාක්ෂණය ඒකාබද්ධ කිරීමට සැලසුම් කර ඇත. මීට අමතරව, සියලුම නිෂ්පාදකයින් සඳහා ඒකාබද්ධ දත්ත වේදිකාවක් ස්ථාපිත කිරීමටද දෙපාර්තමේන්තුව අදහස් කරයි.
- 4.2.3.16. මත්පැන් නිෂ්පාදනය සඳහා නව මත්පැන් බලපත්‍රයක් ලබා ගැනීමේදී රු. මිලියන 20 ක ආරක්ෂක තැන්පතුවක් තැබීම පිළිබඳව ගැසට් නිවේදනය නිකුත් කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, කාරක සභාවේ අදහස වූයේ මෙම මුදල ප්‍රමාණවත් නොවන බවත් ආරක්ෂක තැන්පතුවේ අරමුණ වන්නේ නිෂ්පාදකයා විසින් බදු ගෙවීම පැහැර හැරීමකදී එම නොගෙවූ බදු පියවා ගැනීමට හැකි වීමයි. එබැවින්, ආරක්ෂක තැන්පතුව නිෂ්පාදකයාගේ නිෂ්පාදන ධාරිතාවට සමානුපාතික විය යුතුය.

4.3. නිර්දේශ

4.3.1. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව

4.3.1.1. අත්තිකාරම් පුද්ගල ආදායම් බද්ද / උපයන විට ගෙවීමේ බද්දෙන් ලැබෙන ආදායම පුරෝකථනය කළ ප්‍රමාණය ඉක්මවන අතර, තනි/පුද්ගල ආදායම් බදු සඳහා පුරෝකථනය කරන ලද ආදායම සාක්ෂාත් කර ගැනීමේදී දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ ආදායම් හිඟය කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමු කරමින්, එක් එක් බදු කාණ්ඩයෙන් ලැබෙන ආදායම වෙන වෙනම නිරීක්ෂණය කිරීමට ක්‍රමවේදයක් සකස් කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.1.2. මෙම වසරේ ලාභ වාර්තා කළ රාජ්‍ය ආයතන ගැන සඳහන් වන මධ්‍ය වාර්ෂික මූල්‍ය වාර්තාව අධ්යයනය කිරීමෙන් පසු රාජ්‍ය ආයතන විසින් ගෙවිය යුතු හිඟ බදු අයකර ගැනීම නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.1.3. බදු පදනමට කැමැත්තෙන් තොරව ලියාපදිංචි වී සිටින පුද්ගලයන්ට ඔවුන්ගේ බදු හඳුනාගැනීමේ අංකය (TIN) දැනුම් දීම සඳහා ක්‍රමවේදයක් සකස් කිරීම නිර්දේශ කෙරේ. එමෙන්ම මෙම පුද්ගලයින් ඔවුන් ජීවත්වන ග්‍රාම සේවක වසම් අනුව වර්ගීකරණය කර නාමකරණය කළ යුතුය.

4.3.1.4. ජාතික හැඳුනුම්පත් අංකයේ ඇති සමහර ඉලක්කම් ඇතුළත් කිරීම මගින් බදු හඳුනාගැනීමේ අංකය සහ ජාතික හැඳුනුම්පත් අංකය සැසඳීම නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.1.5. ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් (DPI) තුළ දත්ත හුවමාරු කර ගැනීම පහසු කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා රේගුව, දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව සහ ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව සඳහා ඒකීය හඳුනාගැනීමේ අංකයක් ලබාදීම නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.1.6. බදු අභියාචනා ක්‍රියාවලිය කඩිනම් කිරීමට සහ අභියාචනා ක්‍රියාවලිය වසර තුනක් (3) ඇතුළත අවසන් කිරීමට නීති සංශෝධන යෝජනා කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.

- 4.3.1.7. විවෘත ටෙන්ඩර් පටිපාටියක් හරහා ආදායම් පරිපාලන සහ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය (RAMIS) නඩත්තු කිරීම සඳහා රාජ්‍ය-පෞද්ගලික හවුල්කාරිත්ව ආකෘතියක් (PPP) ආරම්භ කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 4.3.1.8. වයස අවුරුදු 18 සහ ඊට වැඩි පුද්ගලයින් සඳහා බදු ලිපිගොනු විවෘත කිරීම වෙනුවට මාසිකව රු. ලක්ෂයකට වඩා වැඩි ආදායමක් උපයන පුද්ගලයින්ගේ දත්ත ඒකාබද්ධ කරමින් ඩිජිටල් වේදිකාවක් නිර්මාණය කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 4.3.1.9. 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ විධිවිධාන අනුව 2018 සිට 2023 දක්වා කාලය තුළ අත්‍යාවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍ය ආනයනකරුවන් විසින් උපයාගත් අනිසි ලාභය ගණනය කර එයට සුපිරි ලාභ බද්ද සහ අනෙකුත් අදාළ බදු පැනවීමට නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.2. ශ්‍රී ලංකා රේගුව

4.3.2.1. පුද්ගලික භාවිතය සඳහා ආනයනය කරන අය සහ වාණිජ අරමුණු සඳහා ආනයනය කරන අය අතර වෙනස හඳුනා ගනිමින් 2024 වසර අවසන් වන විට ආනයනකරුවන් සඳහා තාවකාලික එකතු කළ අගය මත බදු ලියාපදිංචිය ඉවත් කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.2.2. අදාශ්‍ර ඉන්වොයිසි කිරීම (ghost invoicing) වැළැක්වීමට සහ සියලු ගනුදෙනු නිවැරදිව පිළිබිඹු කර සත්‍යාපනය කර ඇති බව සහතික කිරීමේ අරමුණින් ගෙවීම් යාවත්කාලීන කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ ASYCUDA පද්ධතිය, රේගු ප්‍රකාශන පද්ධති (cusdec system) සහ බැංකු වල ගෙවීම් පද්ධති තත්‍ය කාලීනව ඒකාබද්ධ කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.2.3. ගෙවීම් මුදා හැරීමට පෙර ණයවර ලිපි වලට එරෙහිව ආනයනයන් සත්‍යාපනය කිරීමට බැංකුවලට අවශ්‍ය වන රෙගුලාසි සකස් කර බලාත්මක කිරීම සහ ඉන්වොයිසියේ සඳහන් වන ප්‍රමාණය සහ ආනයන කරන ප්‍රමාණය අතර විෂමතා ක්ෂණිකව හඳුනා ගැනීමට ඉඩ සලසන ශක්තිමත් අධීක්ෂණ සහ වාර්තා කිරීමේ යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.2.4. ශ්‍රී ලංකාවේ වෙළඳාමෙන් 30%කට ආසන්න ප්‍රමාණයකට වැරදි ඉන්වොයිසි කිරීම බලපාන බැවින් වැරදි ඉන්වොයිසි කිරීම අවම කිරීම සඳහා වෙළෙඳ හවුල්කාර රටවල් අතර බාධාවකින් තොරව ඉන්වොයිසි දත්ත හුවමාරු කර ගැනීමේ යාන්ත්‍රණයක් ශ්‍රී ලංකා රේගුව සතුව තිබිය යුතු බව නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.2.5. ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ හිඟ බදු වලින් බහුතරයක් රාජ්‍ය ආයතන වලින් අයකර ගතයුතු බැවින් ශ්‍රී ලංකා රේගුවට අයවිය යුතු හිඟ බදු සම්බන්ධයෙන් මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ හා ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශය විසින් තීරණාත්මක ක්‍රියාමාර්ගයක් ගත යුතු බව නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.2.6. පාරිභෝගික කටයුතු පිළිබඳ අධිකාරිය සමඟ සහයෝගයෙන් එකතු කළ අගය මත බදු ලියාපදිංචි පුද්ගලයින් සහ ආයතන සඳහා මුදල් ලේඛන යන්ත්‍ර (POS machine) අනිවාර්ය කිරීම සහ පාරිභෝගික කටයුතු පිළිබඳ අධිකාරිය හරහා දර්ශක මිල (indicative price) නියම කිරීම මගින් අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍යවල මිල පාලනය කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.2.7. විශේෂිත භාණ්ඩ විවිධ ගුණාංගවලින් ආනයනය කරනු ලබන බැවින් ශ්‍රී ලංකා රේගුව විසින් හඳුනාගෙන ඇති විශේෂිත භාණ්ඩ සඳහා මිශ්‍ර හෝ සංයුක්ත බද්දක් හඳුන්වා දීම නිර්දේශ කෙරේ. මීට අමතරව, ශ්‍රී ලංකා රේගුව සහ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව මේ වන විට ආයතන දෙක අතර සම්බන්ධීකරණය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා විගණන දත්ත හුවමාරු කර රටේ බදු එකතු කිරීම ශක්තිමත් කරමින් සිටිති

4.3.2.8. මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ සහ ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශයේ දෙපාර්තමේන්තු අතර නිසි සම්බන්ධීකරණයක් ඇතිකර ගනිමින් එම අමාත්‍යාංශයේ දෙපාර්තමේන්තු හුදකලා ලෙස ක්‍රියාත්මක වීම වෙනුවට රටේ යහපත සඳහා අමාත්‍යාංශයක් ලෙස සහයෝගයෙන් කටයුතු කළ යුතු බව නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.3. ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව

4.3.3.1. නිෂ්පාදනය පදනම් කරගෙන බදු අය කරන බවත් මහජනතාව ණයට මත්පැන් මිලදී නොගන්නා බවත් අවධාරණය කරමින් වසර ගණනාවක් පුරා එකතු වී ඇති වත්මන් බදු සහ පැරණි බදු අයකර ගැනීමට ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව පියවර ගත යුතු බව නිර්දේශ කෙරේ.

4.3.3.2. සියලුම මත්පැන් නිෂ්පාදකයින් ඒකාකාරී වීමේ අවශ්‍යතාවය ඉස්මතු කරමින් සියලුම මත්පැන් නිෂ්පාදකයින් කඩදාසි මත පදනම් වූ ආරක්ෂිත බදු මුද්‍රා ක්‍රමයක් හෝ ඩිජිටල් ලාංඡනයක් යන දෙකෙන් එක් ආරක්ෂිත බදු මුද්‍රාවක් පිළිපැදිය යුතු බව නිර්දේශ කෙරේ. කඩදාසි මත පදනම් වූ හෝ ඩිජිටල් යන ක්‍රම දෙකෙන් එක් ක්‍රමයක් භාවිතා කරමින් පහත සඳහන් සංරචක ඇතුළත් ව්‍යාජ නොවන සමජාතීය ආරක්ෂිත බදු මුද්‍රාවක් විය යුතුය:

- ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව වෙත නිෂ්පාදනයන්හි සත්‍යතාව හඳුනාගැනීමේ ක්‍රමයක් පැවතීම
- QR යෙදුමක් හරහා සත්‍යතාව තහවුරු කිරීමට පාරිභෝගිකයාට ඇති හැකියාව
- අදාළ බදු මුද්‍රාව ඇලවීම සිදු කරන අවස්ථාවේ ස්වයංක්‍රීය බදුකරණ ක්‍රමවේදයක් ක්‍රියාත්මක කිරීම
- නිෂ්පාදිත දිනය, ස්ථානය සහ අනෙකුත් අදාළ තොරතුරු දැක්වීම

4.3.3.3. පහත සඳහන් සංරචක ඇතුළත් කරමින් ‘සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව සඳහා ආදායම් පරිපාලන පද්ධතිය (RASED)’ ක්‍රියාත්මක කිරීම කඩිනම් කිරීම නිර්දේශ කෙරේ:

- යම් මත්පැන් නිෂ්පාදකයෙකු කිසියම් වරදක් සිදුකර ඇත්නම් (බදු නොගෙවීම හෝ ව්‍යාජ ආරක්ෂිත බදු මුද්‍රා සහිත මත්පැන් බෝතල් නිෂ්පාදනය කිරීම වැනි) එම මත්පැන් නිෂ්පාදකයාගේ මත්පැන් බලපත්‍රය ස්වයංක්‍රීයව අවලංගු කිරීමට
- මාර්ගගත ක්‍රමය ඔස්සේ මත්පැන් බලපත්‍රය අළුත් කිරීමට
- වෙනත් අදාළ ආයතනවල තොරතුරු තාක්ෂණ යෙදුම් සමඟ එය ඒකාබද්ධ කිරීමට
- ඒකීය හැඳුනුම් අංකය ලෙස ජාතික හැඳුනුම්පත් අංකය භාවිතා කිරීමට සහ
- මෙම තොරතුරු තාක්ෂණ යෙදුම කළමනාකරණය කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා රාජ්‍ය පෞද්ගලික හවුල්කාරිත්ව ආකෘතිය (PPP ආකෘතිය) භාවිතා කිරීමට හැකි වීම

- 4.3.3.4. සුරාබදු කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට සෑම මත්පැන් සහ රා නිෂ්පාදනාගාරයක්ම සහ එහි නිෂ්පාදන පරිමාව සෑම මත්පැන් සහ රා නිෂ්පාදනාගාරයකම සවි කර ඇති CCTV කැමරා භාවිතයෙන් දිනපතා නිරීක්ෂණය කිරීමට හැකි විය යුතු බව නිර්දේශ කෙරේ.
- 4.3.3.5. නව මත්පැන් බලපත්‍ර නිකුත් කිරීමේදී හෝ පවතින බලපත්‍ර අලුත් කිරීමේදී මත්පැන් නිෂ්පාදකයින් විසින් මාස හයක නිෂ්පාදන ධාරිතාවට සමාන ආරක්ෂිත තැන්පතුවක් තැබීමට අවශ්‍ය වන පරිදි අංක 03/2024 දරන සුරාබදු නිවේදනය සංශෝධනය කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 4.3.3.6. ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ, දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ සහ ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුවේ සෑම ඒකකයක් සඳහාම මිණුම් සලකුණු සහ ඩෑෂ් පුවරුවක් (dashboard) පවත්වාගෙන යාම සහ ශ්‍රී ලංකා රේගුව, දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව සහ ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව යන ආයතනවල නිලධාරීන් ඇගයීම සඳහා ශේෂ ලකුණු කාඩ්පතකට සමාන ඇගයීම් පද්ධතියක් පවත්වාගෙන යාම නිර්දේශ කෙරේ.

5. ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් (DPI) සංවර්ධනය කිරීම

5.1. පසුබිම

ඩිජිටල් විපරිණාමය ශ්‍රී ලංකාවට සිය ආර්ථික අභියෝග ජයගෙන සිය නිරසාර සංවර්ධනය මෙහෙයවීම සඳහා සාර්ථක මාර්ගයක් ඉදිරිපත් කරයි. ඉන්දියාවේ පැවති ජී.20 (G 20) රාජ්‍ය නායක සමුළුවේදී ‘ඩිජිටල් තාක්ෂණය මෙම ග්‍රහලෝකය හා එහි ජනතාව සවිබලගන්වන බලවේගයක් වන ලෝකයක් නිර්මාණය කිරීම’ වශයෙන් නිර්වචනය කරන ලද ඩිජිටල් විපරිණාමය නූතන ගෝලීය සන්දර්භයේ අවශ්‍යතා සපුරාලීමේ හා මෙම අවස්ථාවේ රට මුහුණ පා සිටින අභියෝගයන් ජයගැනීමට සමත් ප්‍රත්‍යාස්ථ හා අන්තර්කෘත ආර්ථිකයක් ගොඩනැගීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ.

රට තුළ අන්තර්කෘත හා අයිතිවාසිකම්-පාදක ඩිජිටල් විපරිණාමයක් මෙහෙයවීමෙහිලා ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් ඉතා වැදගත් වේ. රජයේ මෙහෙයුම් සුමට කිරීමට, අධිකතාව අඩු කිරීමට හා විනිවිදභාවය වර්ධනය කිරීමට ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම්වලට හැකි ය. රජයට භෞතික මෙන්ම ඩිජිටල් මහජන යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය කිරීම සඳහා කේන්ද්‍රීය කාර්යභාරයක් ඇති අතර එය සඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කළ විට මහජන සුභසාධනය වඩා යහපත් කොට, පෞද්ගලික අංශ වර්ධනය උත්තේජනය කිරීමට එයට පිළිවන. මෙම සංවර්ධනය සඳහා විචාරවත් රාජ්‍ය ආයෝජනය, උපායමාර්ගික ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය හා සුපරීක්ෂාකාරී සම්බන්ධීකරණය අවශ්‍ය වේ. රට තුළ මෙම මූලකෘත්‍යය ප්‍රවර්ධනය කරනු පිණිස අග්‍රාමාත්‍ය කාර්යාලය හා තාක්ෂණ අමාත්‍යාංශය, එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන (UNDP) හා සිට්‍රා සාමාජීය නවීයකරණ විද්‍යාගාරය සමග ඒකාබද්ධව කටයුතු කරයි. ඩිජිටල් මහජන හාණ්ඩුවලින්—එනම්, විවෘත, අවශ්‍යතාව අනුව සකසා ගත හැකි හා බොහෝ කොටම නොමිලේ ඇති යෙදවුම්වලින් සමන්විත ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් නිරසාර සංවර්ධන ඉලක්ක (SDGs) සාක්ෂාත් කර ගැනීමට උර දෙනුයේ ඩිජිටල් විපරිණාමය ජනතාව මත හා ඔවුන්ගේ අයිතිවාසිකම් මත කේන්ද්‍රගත වන බවට සහතික කිරීමෙනි.

ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් ඩිජිටල් තැනුම් ඒකකවලින් සමන්විත වන අතර ඒවායේ ප්‍රධාන සංරචක තුන වන්නේ:-

- සුවිශේෂී ඩිජිටල් අනන්‍යතාව
- ඩිජිටල් ගෙවීම්
- දත්ත හුවමාරුව

ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් පදනම් වී ඇත්තේ දත්ත බෙදාහදා ගැනීම පිළිබඳ අන්තර්-මෙහෙයවීම් හැකියාව හා ප්‍රමිතිකරණය සහ විවිධ වේදිකා සිසාරා සේවාවන් වෙත සුමට ලෙස පිවිසීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම මත ය. මෙම සංරචක රාජ්‍ය ආයතන සිසාරා සේවාවන් සමෝධානය, සහ හුදෙකලා ඒකක, ද්වයනය හා අකාර්යක්ෂමතා අඩු කිරීම සඳහා පහසුකම් සලස්වන අතරම විනිවිදභාවය හා වගවීම ප්‍රවර්ධනය කරයි.

ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් සඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා මූලික පදනම ලෙස ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් මෙන්ම ආංශික ඩිජිටල් මහජන යටිතල පහසුකම් අවශ්‍ය වේ:-

- මූලික ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම්: මෙය රටේ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම්වල කොඳු නාරටිය සංස්ථාපනය කරයි. මෙය රාජ්‍ය මෙන්ම පෞද්ගලික සේවා සම්පාදනය පහසු කරවනු පිණිස බහුවිධ ක්ෂේත්‍ර හරහා ක්‍රියාත්මක වෙමින්, සාධනීය වටිනාකම උත්පාදනය කරන විවෘත හා අන්තර්කරණයෙන් යුතු පරිසර පද්ධතියක් සඳහා හැකියාව ඇති කරයි.
- ආංශික ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම්: විශේෂිත ක්ෂේත්‍රයක් සඳහා හැකියාව ඇති කිරීම මත අවධානය යොදවනු විනා, මූලික ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් මෙන් බහුවිධ ක්ෂේත්‍ර සිසාරා ක්‍රියාත්මක නොවේ. ඒවා රටවලට තිරසාර සංවර්ධන පරමාර්ථ සාක්ෂාත් කර ගැනීමෙහිලා උර දීමට නිර්මාණය වී තිබේ.

මෙරට ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් ක්‍රියාත්මක කිරීමෙහිලා ජයගතයුතු අභියෝගයන්ට පහත ඒවා ඇතුළත් ය.

- ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් ක්‍රියාත්මක කිරීම, නඩත්තුව හා අරමුදල්කරණය සඳහා වගකියන විශේෂ නියෝජිතායතනය පිහිටුවීම
- භෞතික හැඳුනුමේ සිට විශ්වාසවන්ත ඩිජිටල් හැඳුනුම් දක්වා සංක්‍රාන්තිය
- සත්‍යතාව තහවුරු කරන ලද ඩිජිටල් ගෙවීම් සඳහා හැකියාව ඇති කිරීම
- යම් මට්ටමක දත්ත බෙදා ගැනීමේ විවෘතභාවය මගින් රජයේ අයිතිය සමග සමබර කිරීම.

ගෝලීය වශයෙන් ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම්

ශ්‍රී ලංකාවට වඩා පහළ ඒක පුද්ගල ආදායමක් හා සාක්ෂරතා අනුපාතිකයක් සහිත රටවල් කිහිපයක්ද ඇතුළු කලාපයේ රටවල් කිහිපයක්ම ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක කර ඇත. මෙම ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් විද්‍යුත් බැංකු කටයුතු හා විද්‍යුත් මුදල් ඒකක සඳහා හැකියාව ලබා දීම; දත්ත ආරක්ෂාව හා හුවමාරුව සහතික කිරීම; සහ සමාජ ආරක්ෂණ වැඩසටහන් සඳහා උපකාර කිරීම වැනි විවිධ රාජ්‍ය කර්තව්‍යයන් සුමට ලෙස සිදු කිරීම සඳහා පහසුකම් සලස්වනු පිණිස ස්ථාපිත කර තිබේ.

- ඉන්දියාව රජයේ සුභසාධන යෝජනාක්‍රම සඳහා සිය පුරවැසියන් ලියාපදිංචි කරනු පිණිස හා රට තුළ ඉහළ වටිනාකමැති මුදල් නෝට්ටුවලින් කෙරෙන සියලුම ගනුදෙනු ඩිජිටල්කරණය කරනු පිණිස ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් හා වෙනත් ඩිජිටල්කරණ ක්‍රියාවලි යොදා ගෙන තිබේ.
- පාකිස්ථානය විද්‍යුත් තන්ත්‍රය සඳහා සහ සුරක්ෂිත ප්‍රලේඛනය සඳහා ‘ජාතික දත්ත සමුදාය හා ලියාපදිංචි කිරීමේ අධිකාරිය (NADRA)’ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ක්‍රියාවලියක පසු වන්නීය. ජාතික දත්ත සමුදාය හා ලියාපදිංචි කිරීමේ අධිකාරිය හරහා අන්‍යන්‍යතා සොරකම හීන කිරීම, ගනුදෙනුකරුවන්ගේ යහපත සුරක්ෂිත කිරීම සහ රාජ්‍ය සේවා සඳහා පහසුකම් සැලැස්වීම ඇතුළු බහුවිධ පරමාර්ථ සාක්ෂාත් කර ගැනීමට අදහස් කෙරේ.
- බංග්ලාදේශය පූර්ණ වශයෙන් ඩිජිටල් බැංකු 10 කට බලපත්‍ර ලබා දී අති අතර, සුහුරු දුරකථන (ස්මාට් ෆෝන්) හරහා කෙරෙන ගනුදෙනුවල QR මගින් කෙරෙන ගෙවීම් සම්පූර්ණ කිරීම සඳහාත්, විද්‍යුත් පසුම්බි (ඊ-වොලට්) පද්ධතියක් හරහා සියලුම විදේශ ප්‍රේෂණ අධීක්ෂණය කිරීම සඳහාත් ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් භාවිත කරයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් (DPI)

වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පෙරමුණ ගන්නේ තාක්ෂණ අමාත්‍යාංශයයි.

- මිලහ අවුරුදු 5 ඇතුළත මූලික ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් ක්‍රියාත්මක කිරීමට ඇපකැප වී සිටින 50-ඉන්-5 (50-in-5) මූලකාන්‍යය තුළ ශ්‍රී ලංකාවද සහභාගී සාමාජිකයෙකි.
- මෙම මූලකාන්‍යයට ඇපකැප වූ අටවන ජාතිය වශයෙන් ශ්‍රී ලංකාව මෙහි මුල් කාලීන අපේක්ෂකයෙක් බවට පත්ව සිටී.

- එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන ද සමගින් තාක්ෂණ අමාත්‍යාංශය, අග්‍රාමාත්‍ය කාර්යාලය හා මුඛ්‍ය රජයේ ආයතන කිහිපයක් සමග “ඒකාබද්ධව සිවිල් ලියාපදිංචි කිරීම් හා වැදගත් සංඛ්‍යා දත්ත (CRVS)” පද්ධතිය නිර්මාණය හා යාවත් කාලීන කරනු පිණිස පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු ග්‍රහණය කර ගැනීමෙහිදී, එමෙන්ම උප්පැන්න සහතික හා විවාහ සහතික වැනි සියලුම පුරවැසි සහතික ඩිජිටල්කරණය කිරීමෙහිදී නිරතව සිටී.
- “ශ්‍රී ලංකා ඒකීය ඩිජිටල් හැඳුනුම්කරණය (SLUDI), තනනු පිණිස පාදක හැඳුනුම්කරණයෙහි පදනම ලෙස විද්‍යුත් ජනගහන (e-population) රෙජිස්ටරයක් නිර්මාණය කෙරෙමින් පවතී.
- එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන සිය “ඩී.පී.අයි. ඉන් ඇක්ෂන්” නමැති මූලකෘත්‍යය හරහා රාජ්‍ය නිලධාරීන් අතර ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් පිළිබඳ දැනුවත්භාවය හා අවබෝධය වැඩි කරනු පිණිස කටයුතු කරමින් ද, ඩිජිටල් පොදු භාණ්ඩ පරිහරණය දිරිගන්වමින් ද, ආයතන තුළ හුදකලා වූ පද්ධති නිර්මාණය වීම වළකමින් ද සිටී.
- එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන ද සමගින් තාක්ෂණ අමාත්‍යාංශය රට තුළ ඩිජිටල් පොදු යටිතල පහසුකම් ක්‍රියාත්මක කිරීමටත්, ඒ වටා සම්පත් සජීවීකරණය කරනු පිණිස සංවර්ධන අංශයේ හවුල්කරුවන් හා ආධාරදායක ප්‍රජාව ඒකරාශී කිරීමටත්, පහත සඳහන් දේශීය හා ගෝලීය සංවිධාන සමග ඒකාබද්ධව කටයුතු කරයි:-
  - එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහනේ ප්‍රධාන ඩිජිටල් කාර්යාලය
  - බිල් හා මෙලින්ඩා ගේට්ස් පදනම
  - ගේට්ස් පදනමේ සහාය ලබන ජනාධිපති උපකාරක ඒකකය
  - කනෙක්ට් ටු කේයා (Connect to care)

5.2. ඩිජිටල්කරණය පිළිබඳ කාරක සභාවේ පූර්ව නිර්දේශ

මෙම කාරක සභාවට බදු අයකිරීම්, තීරුබදු සහ අනෙකුත් ආදායම් ඉහළ නැංවීමේ ක්‍රියාමාර්ගවලට අදාළ සියලු කරුණු පිළිබඳව පරීක්ෂා කර බලා නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීමේ කාර්ය පැවරී ඇති බැවින්, කාරක සභාව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සහ රටේ ප්‍රධානම ආදායම් එකතු කිරීමේ ආයතන තුන ඇතුළු රජයේ ආයතන වෙත ආර්ථිකය සහ ඒ ආශ්‍රිත සේවාවන් ඩිජිටල්කරණය කිරීමේ විවිධ අංශ පිළිබඳව විමර්ශනය කර නිර්දේශ ලබා දී ඇත.

කෙසේ වෙතත්, කාරක සභාව එවැනි නිර්දේශ ලබාදී තිබුණද, එම නිර්දේශ වලින් බොහොමයක් ක්‍රියාත්මක කර නැත. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, රාජ්‍ය ආදායම ඉහළ නැංවීමට තිබෙන අවස්ථා නොසලකා හැර ඇත.

- ආනයන-අපනයන විදේශ වෙළඳාමේ දී ව්‍යාජ ලෙස ඉන්වොයිස් කිරීම හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාවට දළ වශයෙන් ඇමරිකානු ඩොලර් බිලියන 04 ක පමණ පාඩුවක් සිදුවන බව ශ්‍රී ලංකා රේගුව වාර්තා කර ඇති අතර, එය ඇමරිකානු ඩොලර් බිලියන 03 ක් පමණ වූ රටේ ගෙවුම් ශේෂ හිඟයට වඩා සැලකිය යුතු ලෙස ඉහළ අගයක් වේ. මෙම කාරක සභාව ස්වකීය පළමු වාර්තාව මගින් මෙම අහිමිවී යෑම් වැළැක්වීම සඳහා සහ වෙළඳ ක්‍රියාවලීන් සම්පූර්ණයෙන් ම ඩිජිටල්කරණය කිරීම තුළින් වෙළඳාමට අදාළ දත්ත සහ ලියවිලි සුමට ලෙස විද්‍යුත් ක්‍රමයට හුවමාරු කර ගැනීමට පහසුකම් සැලසීම සඳහා කෘතීම බුද්ධිය (AI) එහි පද්ධතිවලට අන්තර්ගත කළ යුතු බවට නිර්දේශ කළේ ය. කෙසේ වෙතත්, මෙම නිර්දේශය අද දක්වා ක්‍රියාත්මක කර නැත.
- මෙම කාරක සභාවේ පළමු වාර්තාව මගින් ප්‍රධාන රාජ්‍ය ආයතන 13 ක් සම්බන්ධ කර ගනිමින් "ඒකාබද්ධ ආදායම් කළමනාකරණ පද්ධතිය" ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා රජයේ ගිණුම් පිළිබඳ කාරක සභාව විසින් ලබා දෙන ලද නිර්දේශය තහවුරු කරන ලදී. බදු එකතු කිරීමේ ක්‍රියාවලීන් නියාමනය කරනු පිණිස රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික බැංකු, ජාත්‍යන්තර පාසල් සහ නීති සමාගම් ද එකී පද්ධතියට සම්බන්ධ කරන ලෙස ද මෙම වාර්තාව මගින් නිර්දේශ කළේය. කෙසේ වෙතත්, අද දක්වා ම මෙම නිර්දේශය ක්‍රියාත්මක කර නොමැත.
- තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණ නියෝජිතායතනය (ICTA) විසින් 2023 වසර අවසන් වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන ආදායම් උත්පාදන ආයතන තුනෙහි, එනම් ශ්‍රී ලංකා රේගුවෙහි, දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවෙහි

සහ ශ්‍රී ලංකා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුවෙහි ඩිජිටල් පද්ධති ඒකාබද්ධ කිරීම සඳහා බ්ලොක්චේන් (blockchain) තාක්ෂණය භාවිතා කරමින් යාන්ත්‍රණයක් නිර්මාණය කළ යුතු බවට කාරක සභාව ස්වකීය දෙවන වාර්තාව මගින් නිර්දේශ කළේ ය. වර්තමානයේ මෙම ආයතන තුන වෙන් වෙන්ව ක්‍රියාත්මක වේ. ශ්‍රී ලංකා රේගුව ASYCUDA පද්ධතිය භාවිතා කරයි, දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව ආදායම් පරිපාලනය සහ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය (RAMIS) භාවිතා කරයි, සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව කිසිදු පද්ධතියක් භාවිතා නොකරයි. මේ හේතුවෙන් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක බදු අයකිරීම් පැහැර හැරීමක් සිදු වේ. කෙසේ වෙතත්, මෙම නිර්දේශය ද අද දක්වා ක්‍රියාත්මක කර නොමැත.

- කාරක සභාවේ දෙවන වාර්තාව මගින් වැටුප් ගෙවීම, සේවක අර්ථසාධක අරමුදල සහ සේවා නියුක්තයන්ගේ භාර අරමුදල ගෙවීම්, සුභසාධන ප්‍රතිලාභ ගෙවීම් (අස්වැසුම ප්‍රතිලාභ යෝජනා ක්‍රමය යටතේ ගෙවීම්, වැඩිහිටි දීමනාව, ආබාධිතයන් සඳහා වන දීමනාව සහ වකුගඩු රෝගීන් සඳහා වන දීමනාව වැනි) ඇතුළුව නීතිපතා සිදු කරනු ලබන රජයේ ගෙවීම් මෙන්ම පොහොර සහනාධාරය වැනි දිරිගැන්වීම් සහ සහනාධාර ද, දඩ මුදල් සහ රජයේ බදු අයකර ගැනීම් ද යන සියල්ල විද්‍යුත් උපාංගයක් හරහා (digitized wallet) සිදු කිරීමට නිර්දේශ කර ඇත. සියලු ගෙවීම් මගින් ඒවායෙහි අපේක්ෂිත අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගනු ලබන බව සහතික කිරීම සඳහා සියලු ගනුදෙනු නිරීක්ෂණය කිරීමට සහ හුවමාරු වන ආකාරය අධීක්ෂණය කිරීමට මෙමගින් පහසුකම් සලසයි. කෙසේ වෙතත්, මෙම නිර්දේශය ද අද දක්වා ම ක්‍රියාත්මක කර නැත.
- ඉන්දියාව විසින් 2016 වර්ෂයේ දී අනුගත කර ගන්නා ලද ක්‍රමවේදයක් වන ඒකාබද්ධ ගෙවීම් අතුරුමුහුණත (Unified Payment Interface) මෙරට තුළ ද සියලු ම ගනුදෙනු ආවරණය කර ගැනීම සඳහා අනුගත කර ගෙන ක්‍රියාත්මක කරන ලෙසට කාරක සභාව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට නිර්දේශ කළේ ය. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට ඉදිරි වසර 5 ක කාලය තුළ විද්‍යුත් රුපියල (e-rupee) හඳුන්වා දීම සාක්ෂාත් කර ගැනීමේ ඉලක්කයක් තිබුණද ඒකාබද්ධ ගෙවීම් අතුරුමුහුණත අනුගත කර ගැනීමේ ධනාත්මක ප්‍රගතියක් අත්කර ගෙන නැත. දරිද්‍රතාවයෙන් පීඩාවට පත්ව සිටින ජනතාවට විශාල සමාජ පිරිවැයක් දැරීමට සිදු වන ආකාරයේ බදු වැඩිකිරීමකින් තොරව ඒකාබද්ධ අතුරුමුහුණත ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් රාජ්‍ය ආදායම දෙගුණ කළ හැකි බව ක්ෂේත්‍රයේ ප්‍රවීණයෙකු විසින් කාරක සභාවේ අවධානයට යොමු කරන ලදී.

5.3. නිරීක්ෂණ

කාරක සභාව විසින් පහත සඳහන් කරුණු නිරීක්ෂණය කරන ලදී:

- 5.3.1. මිලියන 6 ක වාහන හිමිකරුවන් සඳහා නිකුත් කර තිබූ QR කේත අවලංගු කිරීම මඟින් පහසුවෙන් පොදු ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් පද්ධතියක් (DPI) නිර්මාණය කිරීමේ අවස්ථාවක් රටට මග හැරී ගියේය. වාහන හිමිකරුවන්ට තම ඉන්ධන කෝටාව ලබා ගැනීම සඳහා නිකුත් කර තිබූ QR කේත මූල්‍යකරණය කර තිබුණේ නම්, එමඟින් ආදායම වැඩි කර ගැනීමට පමණක් නොව බොහෝ අක්‍රමිකතා ද අනාවරණය කර ගැනීමට හැකිව තිබිණි.
- 5.3.2. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් හඳුන්වා දෙන ලද LankaPay (ලංකා-පේ) පහසුකම, ගනුදෙනු සඳහා QR කේත භාවිතා කරන ඒකාබද්ධ ගෙවීම් අතුරුමුහුණතක් හා සමාන වන නමුදු, විවිධ කාඩ්පත් ගෙවීම් පද්ධති සහ LankaPay පද්ධතිය සඳහා ලබා දී ඇති වෙනස් දිරිගැන්වීම් හේතුවෙන් පුළුල් ලෙස භාවිතා නොවේ. කාඩ්පත් ගෙවීම් ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා වෙළඳුන්ට ලබා දී ඇති දිරිගැන්වීම් පාරිභෝගිකයින් අතර වඩාත් ජනප්‍රිය වී ඇත.
- 5.3.3. පුද්ගලයින් ලියාපදිංචි කිරීමේ දෙපාර්තමේන්තුව විද්‍යුත් ජාතික හැඳුනුම්පතක් සංවර්ධනය කිරීම සඳහා හුදකලාව කටයුතු කරමින් සිටින අතර දැනට ඇඟිලි සලකුණු කියවන්නන් ලබා ගැනීමේ ක්‍රියාවලියක යෙදී සිටී. ඊට වෙනස්ව, තාක්ෂණ අමාත්‍යාංශය ඇඟිලි සලකුණු, ඇසේ කළු ඉංගිරියාව සහ මුහුණු හඳුනාගැනීම ඇතුළත් වඩාත් පුළුල් ජෛවමිතික සත්‍යාපන පද්ධතියක් අනුගමනය කරයි. මෙම මූලපිරීම සඳහා ඉන්දියානු රජයෙන් රු. බිලියන 18 කට ආසන්න මූල්‍ය ආධාරවලින් සහාය වන අතර මොඩියුලර් විවෘත මූලාශ්‍ර හඳුනාගැනීමේ වේදිකාව පද්ධතියට (Modular Open Source Identity Platform - MOSIP) සමාන සුවිශේෂී ඩිජිටල් හැඳුනුම්පතක් ක්‍රියාත්මක කිරීම අරමුණු කරයි.
- 5.3.4. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව පොදු ශ්‍රී ලංකා ඒකීය ඩිජිටල් අන්‍යන්‍යතා පද්ධතියක් (Sri Lanka Unique Digital Identity) ක්‍රියාත්මක කිරීමට විරුද්ධ වන්නේ බදු අරමුණු සඳහා ඔවුහු දැනටමත් තමන්ගේම බදු හඳුනාගැනීමේ අංකය (TIN) ක්‍රියාත්මක කර ඇති බැවිනි. මෙම අංකයට වත්මන් ජාතික හැඳුනුම්පත් අංකයට හෝ යෝජිත ශ්‍රී ලංකා ඒකීය ඩිජිටල් අන්‍යන්‍යතා පද්ධතියට තාර්කික සම්බන්ධයක් නැත.

- 5.3.5. කළුතර දිස්ත්‍රික්කයේ පුද්ගලයන් මිලියන 1.3කින් සහ නිවාස 330,000කින් අත්‍යවශ්‍ය තොරතුරු රැස්කරමින් නියමු ව්‍යාපෘතියක් දැනට ක්‍රියාත්මක වේ. පුද්ගලික දත්ත ආරක්ෂණ පනතට අනුව, මෙම තොරතුරු ඉදිරි මාස තුන ඇතුළත බෙදා ගත හැකිය. කෙසේ වෙතත්, මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ සහ ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශය මෙම දත්ත හුවමාරු කර ගැනීම සඳහා යම් යම් සීමාවන් පනවා ඇත.
- 5.3.6. ජාතික දත්ත හුවමාරු යෝජනාව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා තාක්ෂණ අමාත්‍යාංශය ඉන්දීය රජයේ තාක්ෂණික විශේෂඥයන් සමඟ සම්පව කටයුතු කරයි. මෙම යෝජනාව නුදුරු අනාගතයේ දී අනුමැතිය සඳහා මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ සහ ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශය වෙත ඉදිරිපත් කිරීමට බලාපොරොත්තු වේ.
- 5.3.7. රාජ්‍ය ආයතන කිහිපයක දැනට භාවිතා වන බොහෝ පද්ධති ඒවායේ සංවර්ධන කාලසීමාවන් සහ විවිධ තාක්ෂණයන් හේතුවෙන් ඒකාබද්ධ කළ නොහැක. පවතින පද්ධති අධ්‍යයනය කිරීම, හිඩැස් හඳුනා ගැනීම, පාර්ශවකරුවන් තක්සේරු කිරීම, යටිතල පහසුකම් සහ පවතින වෙබ් තාක්ෂණයන් සමාලෝචනය කිරීම අවශ්‍ය වන අතර, පසුව මෙම පද්ධතිවල අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා ඒකාබද්ධ කිරීමට අතරමැදි මෘදුකාංග (middleware) ගොඩනැගීම අවශ්‍ය වේ.

5.4. නිර්දේශ

- 5.4.1. පාරිභෝගික කටයුතු පිළිබඳ අධිකාරිය අනෙකුත් අදාළ ආයතන සමඟ සහයෝගයෙන් ආනයන මිල, අදාළ බදු, තොග මිල සහ දර්ශක සිල්ලර මිල පිළිබඳ තොරතුරු පාරිභෝගිකයින්ට ලබා ගත හැකි විනිවිද පෙනෙන වේදිකාවක් සැපයීම සඳහා ආහාර හුවමාරු අතුරු මුහුණතක් (**Food Exchange Interface**) නිර්මාණය කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 5.4.2. ගල් අඟුරු, ඉන්ධන, ඖෂධ වර්ග සහ පොහොර වැනි ප්‍රධාන ආනයන සඳහා විද්‍යුත් ප්‍රසම්පාදන වේදිකාවක් නිර්මාණය කිරීම නිර්දේශ කෙරේ. මෙම වේදිකාව ආනයන මිල, අදාළ බදු සහ අවසාන විකුණුම් මිලෙහි විනිවිදභාවය සහතික කරනු ඇති අතර, තෙවන පාර්ශවයන් මැදිහත්ව මිල ඉහළ දැමීම සිදු කිරීමෙන් වැළැක්වීමට උපකාරී වේ.
- 5.4.3. රටෙහි ආදායම් උත්පාදන ආයතන තුන සමඟ මුලින් ඩීජීටල් පොදු යටිතල පහසුකම් පද්ධතියක් (**DPI**) ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ ඉදිරි මාස 12 තුළ ශ්‍රී ලංකා ඒකීය ඩීජීටල් අනන්‍යතාවය (**SLUDI**) ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් සියලුම රාජ්‍ය ආයතන ඒකාබද්ධ කිරීම සම්පූර්ණ කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 5.4.4. වඩා සාර්ථක බදු එකතු කිරීමක් සඳහා නිෂ්පාදන මිල නියාමනය කිරීම සහ ගනුදෙනු අධිකෂණය කිරීම සඳහා සිල්ලර වෙළඳපොළේ, විශේෂයෙන් සුපිරි වෙළඳසැල්වල මුදල් ලේඛන යන්ත්‍ර (**POS machine**) ඒකාබද්ධ කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 5.4.5. දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් නිකුත් කරන ලද බදු හඳුනාගැනීමේ අංකය සහ ජාතික හැඳුනුම්පත් අංකය අතර තාර්කික සම්බන්ධයක් ගොඩනැගීම සඳහා යාන්ත්‍රණයක් යෝජනා කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 5.4.6. රාජ්‍ය ආයතන වලින් බලපත්‍ර ලබාදීම හා රාජ්‍ය ආයතන වලට ගෙවනු ලබන දඩ මුදල් ගෙවීමේ ක්‍රියාවලිය විධිමත් කිරීම සඳහා සියලුම රාජ්‍ය ආයතන ඒකාබද්ධ කිරීම මගින් පුරවැසියන්ට කිසිදු හේදයකින් තොරව පහසුවෙන් මෙම සේවාවන් වෙත ප්‍රවේශ වීමට ඉඩ සලසන කාර්යක්ෂම පද්ධතියක් ස්ථාපිත කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.

6. හදිසි ආපදා සහන

6.1. පසුබිම

ධාරානිපාත වර්ෂාව, ගංවතුර සහ නායයැම් වැනි ස්වාභාවික විපත් මගින් පුළුල්ව පැතිරුණු විනාශයක්, යටිතල පහසුකම්වලට බලපෑම්, ජනගහනය අවතැන් කිරීම සහ මිනිස් ජීවිතයට සැලකිය යුතු අවදානමක් ඇති කළ හැකිය. මෙම ව්‍යාසනවල ප්‍රතිවිපාක අවම කිරීමට සහ විපතට පත් ප්‍රජාවන්ට කඩිනම් ආධාර සැපයීම සඳහා ඵලදායී හදිසි සහන ක්‍රියාමාර්ග අත්‍යවශ්‍ය වේ. පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති, සුදානම් වීමේ පියවර සහ ක්ෂණික ප්‍රතිචාර ක්‍රියා ජීවිත බේරා ගැනීමට, දුක් වේදනා සහ හානි අවම කිරීමට සහ යථා තත්වයට පත්වීම වේගවත් කිරීමට ඉතා වැදගත් වේ. හදිසි සහන සැලසීමේ ආයතනික රාමුව තුළට මූලික වශයෙන් රාජ්‍ය ආයතන කිහිපයක සම්බන්ධීකරණය ඇතුළත් වේ. හොදින් සම්බන්ධීකරණය කරන ලද හදිසි සහන ප්‍රයත්නයන් සමඟින්, මෙම ව්‍යාසනවල බලපෑම අවම කර ගත හැකිය. අනාගත ස්වභාවික විපත්වලට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා ආපදා කළමනාකරණ හැකියාවන් අඛණ්ඩව වැඩිදියුණු කිරීම සහ ආයෝජනය කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

ක්‍රම හා විධි පිළිබඳ කාරක සභාව ප්‍රධාන ආපදා කළමනාකරණ සහ අවම කිරීමේ ගැටළු තුනක් සහ හදිසි සහන ක්‍රියාමාර්ග සැපයීම විමර්ශනය කර වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා එහි නිරීක්ෂණ සහ නිර්දේශ ලබා දී ඇත.

2024 ජූනි 1 සිට 5 දක්වා පැවති අධික ධාරානිපාත වර්ෂාවෙන් පසු කොළඹ නගරයේ වැසි ජල පොම්පවල ක්‍රියාකාරීත්වය සහ නාගරික ගංවතුර තත්වය අවම කිරීම සඳහා භාවිතා කරන අධීක්ෂණ යාන්ත්‍රණයන්හි පවතින ගැටළු කාරක සභාව විසින් නිරීක්ෂණය කරන ලදී. ඉහත කාල පරිච්ඡේදය තුළ ඇදවැටුණු ධාරානිපාත වර්ෂාව හේතුවෙන් නාගරික ගංවතුර, මඩ කඩා වැටීම් සහ ගස් කඩා වැටීම් ඇතිවිය. අග්නිදිග මෝසම් වර්ෂාව පැසිෆික් සාගරයේ ලා නිනා තත්ත්වයන්, ඉන්දියන් සාගරයේ ද්වී ධ්‍රැව තත්ත්වයන් සමඟ එක්ව රට තුළ අධික වර්ෂාවක් ඇති කළේය. මෙය ගංවතුර, ජලයෙන් යටවීම සහ ප්‍රධාන ගංගාවල ජල මට්ටම ඉහළ යාම, දිස්ත්‍රික්ක කිහිපයකට බලපා ඇති අතර දහස් ගණනක් ජනයා ඉවත් කිරීමටද හේතු විය.

සිතාවකපුර ජන සහන සභාවෙන් ලැබුණු පෙත්සමකට අනුව ජල මූලාශ්‍ර අපවිත්‍ර කරමින් සිදු කරන අක්‍රමවත් මැණික් ගැරීමේ කටයුතු හේතුවෙන් අවිස්සාවේල්ල ප්‍රදේශවාසීන්ට දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ මඩ සහිත ජලය සැපයීමේ ගැටළුව කාරක සභාව විසින් විමර්ශනය කරන ලදී. වසර 27කට අධික කාලයක සිට අවිස්සාවේල්ල ප්‍රදේශයේ පදිංචිකරුවෝ මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පීඩා විදිති. කැලණි ගඟේ අතු ගංගාවක්

වන සීතාවක ගඟ අවිස්සාවේල්ල නගරය හරහා ගලා බසින අතර ගැටහැනි ඔය නම් තවත් අතු ගංගාවකින් පෝෂණය වේ. ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලයේ සීතාවක ජල පොම්පාගාරයෙන් අවිස්සාවේල්ල ප්‍රදේශයේ පදිංචිකරුවන්ට පිරිපහදු කර බෙදාහරින පානීය ජලය දැනට පරිභෝජනයට නුසුදුසු බව වාර්තා විය. ඒ, ගැටහැනි ඔයට යාබදව පිහිටි මාරහේ ප්‍රදේශයේ සිදුවන අවිධිමත් මැණික් ගැරීමේ ක්‍රියාවලීන් නිසා අධික මඩ සහිත ජලය ගැටහැනි ඔයට මුදා හැරීම හේතුවෙනි. ජල සම්බන්ධතා 8,752 ක් භාවිතා කරන 33,000 ක් පමණ වන ජනතාව මෙම ගැටලුවෙන් පීඩාවට පත්ව සිටිති.

දුනුමඩලාව රක්ෂිතයෙන් ජලය පිටාර ගැලීම සහ අධික වර්ෂාපතනයකදී ජල මාර්ග අවහිර වීම හේතුවෙන් මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය සැලකිය යුතු මට්ටමකට ජලයෙන් යටවන බව කාරක සභාවේ අවධානයට යොමුවිය. මහනුවර යනු බෞද්ධයන් සඳහා වැදගත් ආගමික මධ්‍යස්ථානයක් වන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන සංචාරක ආකර්ෂණයක් වන, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දළදා වහන්සේ වැඩ සිටින ස්ථානය වේ. කෙසේ වෙතත්, යල් පැන ගිය සහ හානි වූ යටිතල පහසුකම්, පරිසර දූෂණය සහ අවිධිමත් ඉදිකිරීම් නිසා නගරයේ අද්විතීය කඳුකර දර්ශනය අවහිර කිරීම හේතුවෙන් මහනුවර නගරය සතු ආකර්ශනීය බව නැතිවීමේ අවදානමකට ලක්ව ඇත. ත්‍රිත්ව විද්‍යාලය දෙසින් භූගත උමං මාර්ග හරහා, නුවර වැවෙන් සහ දුනුමඩලාව වන රක්ෂිතය දෙසින් යන තුන් දිශාවකින් මහනුවර නගරයට ජලය ලැබේ. දෙයියන්වල දෙසට ගලා බසින දුනුමඩලාව රක්ෂිතයේ ජලය මහනුවර නගර වටරවුමෙන් බෝගම්බර ක්‍රීඩාංගණය අසලින් පිටාර ගලන බැවින් මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය ජලයෙන් යටවීම පිළිබඳව කාරක සභාව සාකච්ඡා කළේය. බෝගම්බර ක්‍රීඩාංගණය අසල හියුම් බට පිටාර ගැලීම හේතුවෙන් ප්‍රථම වරට මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය ජලයෙන් යට වූ අතර, වර්ෂාපතනය මිලිමීටර් 250 ඉක්මවූ විට ජල මාර්ග අවහිර වීම නිසා මතුපිට ජලය එක්රැස් වීම හේතුවෙන් මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය දෙවැනි වරටත් ජලයෙන් යටවිය.

ඉහත නිරීක්ෂණය කරන ලද ගැටළු වලට විසඳුම් සෙවීමෙන් සහ නිර්දේශිත ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් ශ්‍රී ලංකාවට ස්වභාවික විපත්වල බලපෑම වඩාත් හොඳින් අවම කර ගැනීමට සහ බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රජාවන්ට වඩාත් ඵලදායී හදිසි සහන සැලසීමට හැකිය.

6.2. නිරීක්ෂණ

කාරක සභාව විසින් පහත සඳහන් කරුණු නිරීක්ෂණය කරන ලදී:

6.2.1. 2024 ජූනි 1 සිට ජූනි 5 දක්වා කාලය තුළ ඇතිවූ ගංවතුර හා ජලයෙන් යටවීම් සම්බන්ධයෙන් ආපදා කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථානයෙන් ලබාගත් සංඛ්‍යාලේඛන පහත පරිදි වේ.

- බලපෑමට ලක්වූ දිස්ත්‍රික්ක සංඛ්‍යාව: 13
- බලපෑමට ලක්වූ ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල සංඛ්‍යාව: 118
- බලපෑමට ලක්වූ මුළු පවුල් සංඛ්‍යාව: 65,777
- විපතට පත් මුළු සංඛ්‍යාව: 247,406
- මුළු මරණ සංඛ්‍යාව: 21
- මුළු තුවාල ලැබූවන් සංඛ්‍යාව: 13
- මුළු අතුරුදන්වීම් සංඛ්‍යාව: 1 (කළුතර දිස්ත්‍රික්කයේ 2024.06.05 දිනට සෝදිසි මෙහෙයුම් ක්‍රියාත්මක වෙමින් තිබුණි)
- සම්පූර්ණයෙන්ම හානිවූ නිවාස සංඛ්‍යාව: 11
- අර්ධ හානිවූ නිවාස සංඛ්‍යාව: 3,887
- ස්ථාපිත කරන ලද ආරක්ෂිත මධ්‍යස්ථාන සංඛ්‍යාව: 151
- ආරක්ෂිත මධ්‍යස්ථානවල පදිංචිව සිටින අවතැන් වූ පවුල් සංඛ්‍යාව: 2,591
- ආරක්ෂිත මධ්‍යස්ථානවල පදිංචිව සිටින අවතැන් වූ පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව: 10,820
- ඥාතීන් සමඟ පදිංචිව සිටින අවතැන් වූ පවුල් සංඛ්‍යාව: 4,162
- ඥාතීන් සමඟ පදිංචිව සිටින අවතැන් වූ පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව: 15,735
- ශ්‍රී ලංකාවේ ගුවන් හමුදාවේ හෙලිකොප්ටර් යානා දෙකක් ගලවාගැනීමේ මෙහෙයුම් දෙකක් සිදු කරන ලදී
- ගුවන් නිරීක්ෂණ මෙහෙයුම් සිදුකරන ලද අතර 2024.06.05 දිනට ගුවන් නිරීක්ෂණ මෙහෙයුම් හතරක් පවත්වා ඇත.
- 2024.06.05 වන දිනට අත්තනගලු ඔය පිටාර ගැලීම නිසා ගම්පහ නගරය සහ මල්වාන ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශය ජලයෙන් යට විය
- මාතර, අත්තුඩාව ප්‍රදේශයෙන් නිල්වලා ගඟේ බැම්ම මීටර් 5 කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් කැඩීගොස් තිබූ අතර ශ්‍රී ලංකා යුධ හමුදාව විසින් අලුත්වැඩියා කටයුතු සිදුකරන ලදී
- 2024.06.05 දිනට නායයෑම් හේතුවෙන් මරණ තුනක් වාර්තා විය

- 6.2.2. කොළඹ නාගරික ප්‍රදේශයේ ගංවතුර අවම කිරීම සහ කළමනාකරණය කිරීම සඳහා රාජ්‍ය ආයතන තුනක් වගකිව යුතුය: එම ආයතන නම් ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාව, වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව සහ කොළඹ මහ නගර සභාව වේ.
- 6.2.3. කොළඹ මහනගර ප්‍රදේශය තුළ ඇති වන ගංවතුර ප්‍රධාන වශයෙන් කරුණු තුනක් නිසා ඇතිවේ.
- කැලණි ගඟේ ගංවතුර: වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව
  - කැලණි ගඟේ ඉවුරු පිටාර ගැලීම හේතුවෙන් ඇතිවන ගංවතුර: ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාව
  - කාණුවල අවහිරතා හේතුවෙන් ඇතිවන ගංවතුර: කොළඹ මහ නගර සභාව සහ පළාත් පාලන ආයතන
- 6.2.4. කොළඹ නාගරික ප්‍රදේශයේ ප්‍රධාන ඇල පද්ධතිය නඩත්තු කිරීම සහ මෙට්‍රෝ කොළඹ ජල පෝෂක ප්‍රදේශය තුළ නාගරික ගංවතුර අවම කිරීම ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාවේ වගකීමක් වේ. ප්‍රධාන ඇල පද්ධතිය, කැලණි ගඟට සහ මුහුදට ගලා බසින කිලෝමීටර් 43ක් දිග විවෘත ඇල මාර්ගවලින් සමන්විත වේ.
- 6.2.5. ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාව විසින් කොළඹ අගනගර ප්‍රදේශයේ ගංවතුර කළමනාකරණ පහසුකම් ක්‍රියාත්මක කරයි, එනම් අඹතලේ කුණාටු ජල පොම්පාගාරය, සාන්ත සෙනෙස්තියන් උතුරු දොරගුළු ජල පොම්පාගාරය, මෙට්‍රෝ කොළඹ සාන්ත සෙනෙස්තියන් දකුණු දොරගුළු පොම්පාගාරය, කළු පාලම, ගොතටුව, කිඹුලාවල සහ තලංගම ගංවතුර නියාමන දොරටු සහ ටොරින්ටන් සහ නිව් මුව්වාල් හි උමං මාර්ග වේ.
- 6.2.6. ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාව, ඒකාබද්ධ ගංවතුර කළමනාකරණ පද්ධතිය (IFMS) භාවිතා කරයි. ඔවුන්ගේ විෂය පථය යටතේ ඇති ප්‍රදේශයේ වර්ෂාපතනය සහ ජල මට්ටම තරා අයුරින් නිරීක්ෂණය කිරීමට සහ පද්ධතියෙන් ලැබෙන උපදෙස් අනුව ගංවතුර පාලන පහසුකම් ක්‍රියාත්මක කරයි.
- 6.2.7. වාර්ෂික අයවැය මගින් ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාවේ මෙහෙයුම් සහ සංවර්ධන වියදම් සඳහා වෙන් කර ඇත්තේ රු. මිලියන 600 ක් පමණි. ගංවතුර වැනි අවස්ථාවන්හිදී, පොම්පාගාර දින කිහිපයක් අධිකව ක්‍රියාත්මක කිරීමට සිදු වන විට, පොදු කාර්ය පිරිවැය

ඇස්තමේන්තුගත පිරිවැය ඉක්මවා යන අතර, පිරිවැය ආවරණය කරගැනීමේදී ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාව ගැටළු වලට මුහුණ දෙයි.

6.2.8. ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාවට කුණාටු ජල පොම්ප ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා බලාගාර ක්‍රියාකරුවන්ගේ උග්‍ර හිඟයක් ඇත. මෙම ක්‍රියාකරුවන් බඳවා ගනු ලබන්නේ කොන්ත්‍රාත් පදනම මත පමණක් වන අතර, රැකියා සුරක්ෂිතතාව නොමැතිකම හේතුවෙන් පුහුණුව ලබා ගැනීමෙන් පසු ඔවුන් වඩාත් හොඳ රැකියා අවස්ථාවන් සඳහා පිටත්ව යයි.

6.2.9. අඹතලේ කුණාටු ජල පොම්පාගාරයේ විදුලිය බිඳවැටීමකදී, හදිසි අවස්ථාවකදී මුළු පොම්ප 5න් 2ක් සක්‍රිය කිරීමට පමණක් ජනක ධාරිතාව පොම්පාගාරය සතුය.

6.2.10. වර්ෂාපතනය පුරෝකථනය කිරීමට කාලගුණ විද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවට හැකි වුවද, ලැබෙන වර්ෂාපතනයේ තීව්‍රතාවය පැය 1.5 – 2කට පෙර නිවැරදිව පුරෝකථනය කිරීමට උපකාරී වන ඩොප්ලර් කාලගුණ රේඩාර් නොමැතිකම හේතුවෙන් වර්ෂාපතනය නිවැරදිව ගණනය කිරීමට පහසුකම් නොමැත.

6.2.11. දෙනියායේ සවිකර ඇති ඩොප්ලර් කාලගුණ රේඩාර් යන්ත්‍රය වසර 17ක් පැරණි වන අතර රජයේ ගිණුම් පිළිබඳ කාරක සභාව විසින් සිදු කරන ලද විමර්ශනවලදී එය අසාර්ථක ව්‍යාපෘතියක් බවට තීරණය විය.

6.2.12. ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානය නායයෑමේ අවදානම් ප්‍රදේශවල ස්වයංක්‍රීය වැසි දොරටු 315 ක් භාරව සිටී.

6.2.13. වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුවට සහ ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානය හට ඔවුන්ගේ විෂය පථය යටතේ පවතින ප්‍රදේශවල වර්ෂාව සහ ගංවතුර මට්ටම් නිරීක්ෂණය කිරීමට හා ආපදා කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථානය හරහා පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පණිවිඩ බෙදා හැරීමට ඔවුන්ගේම වෙන වෙනම පද්ධති ඇත.

6.2.14. කෙසේ වෙතත්, පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පණිවිඩ නිකුත් කළද, මිනිසුන් තම වටිනා භාණ්ඩ සොරකම් කිරීමේ අවදානම හේතුවෙන් ගංවතුර සහ නායයෑමේ අවදානම් සහිත ප්‍රදේශවලින් ඉවත් නොවන අතර, ඒ හේතුවෙන්

ශ්‍රී ලංකා පොලිසිය දැඩි අවදානම් අවස්ථාවන්හිදී බලහත්කාරයෙන් ඉවත් කිරීමට යොදවනු ලැබේ. .

6.2.15. කොළඹ මහ නගර සභාව තම විෂය පථය යටතේ පවතින ද්විතීයික සහ තෘතීය ඇළ මාර්ග 47ක් හඳුනාගෙන ඇති අතර කොන්ත්‍රාත් පදනම මත ප්‍රජා සහයෝගයද ඇතිව මෙම ඇළ මාර්ග නඩත්තු කිරීමේ වැඩසටහනක් ක්‍රියාත්මක කරමින් සිටී.

6.2.16. කොළඹ මහ නගර සභාව හෝ ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාවේ විෂය පථයට අයත් නොවන මීටර් 6 කට වඩා පළලින් යුත් ඇළ මාර්ග කිහිපයක් කොළඹ මහ නගර සභාව විසින් හඳුනාගෙන ඇති අතර, මෙම ඇළ මාර්ග නඩත්තු කිරීමට අවශ්‍ය යන්ත්‍රෝපකරණ කොළඹ මහ නගර සභාව සතුව නොමැත.

6.2.17. 2017 මහා ගංවතුරෙන් පසු නාගරික ගංවතුර වැළැක්වීම සඳහා වහාම අවධානය යොමු කළ යුතු කොළඹ නගරයේ ප්‍රධාන ගංවතුර ස්ථාන 20 ක් කොළඹ මහ නගර සභාව විසින් හඳුනාගෙන ඇත. මෙම ගංවතුර ස්ථාන 10 සඳහා කොළඹ මහ නගර සභාවේ අරමුදල්වලින් ව්‍යාපෘති 10ක් ක්‍රියාත්මක වේ. නමුත් ඉතිරි ව්‍යාපෘති 10ම අරමුදල් නොමැතිකම නිසා තාවකාලිකව නැවතී ඇත.

6.2.18. කැලණි ගඟේ භාවඩ් බැම්ම ස්ථායී බව වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව වාර්තා කරයි, සුළු කාන්දුවීම් කිහිපයක් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් වසාදමමින් පවතී.

6.2.19. 2017 වසරේ වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව විසින් කැලණි ගඟ පිටාර ගැලීම වැළැක්වීම සඳහා භංවැල්ල සිට මෝදර දක්වා අඛණ්ඩ බැම්මක් ඉදිකිරීමට යෝජනා කරන ලදී. මෙම යෝජනාව සම්බන්ධයෙන් පූර්ව ශක්‍යතා අධ්‍යයනයක් ද සිදු කරන ලදී; කෙසේ වෙතත්, අරමුදල් නොමැතිකම හේතුවෙන් යෝජනාව අත්හැර දමන ලදී.

6.2.20. කොළඹ, රත්නපුර සහ ගම්පහ යන ප්‍රදේශවල ගංවතුර අවම කිරීම සඳහා කැලණි ගඟ, කළු ගඟ සහ අත්තනගලු ඔය යන ගංගා ද්‍රෝණි තුන ඒකාබද්ධ කරන බහුකාර්ය සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය ද මුදල් නොමැතිකම හේතුවෙන් අත්හැර දමා ඇත.

- 6.2.21. නිල්වලා ගඟේ ඉදිකළ ලවණ බාධකය නිල්වලා ගඟ පිටාර ගැලීමට හා මාතර නගරයේ ගංවතුරට හේතුවක් බව වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව වාර්තා කරයි. කෙසේ වෙතත්, ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලයේ මතය මීට වෙනස් ය.
- 6.2.22. මාතර - අකුරැස්ස අධිවේගී මාර්ගය ඉදිකිරීමට පහසුකම් සැලසීම සඳහා ඇළ මාර්ග කිහිපයක් තාවකාලිකව අවහිර කර ඇති අතර, මෙම ඇළ මාර්ග ඵලිපෙහෙළි කිරීම පිළිබඳ පශ්චාත් විමර්ශනයක් සිදු නොකළේය.
- 6.2.23. වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුවේ ඉංජිනේරුවන්ගේ දැඩි හිඟයක් පවතින අතර ශ්‍රී ලංකා මහවැලි අධිකාරියේ තාක්ෂණික කාර්ය මණ්ඩලයේ 48% ක හිඟයක් පවතී.
- 6.2.24. කොළඹ නගරයේ පැරණි හා දිරාපත් වූ ගස් පිළිබඳව කොළඹ මහ නගර සභාව විසින් සමීක්ෂණයක් පවත්වා දිරාගිය ගස් 227ක් හඳුනාගෙන ඇත. එයින් ගස් 79 ක් ඉවත් කර ඇති අතර ගස් 136 ක අතු කපා ඇත. තවත් ගස් 92ක් රාජ්‍ය දැව සංස්ථාවට ඉවත් කර ගන්නා ලෙස කොළඹ මහ නගර සභාව නිර්දේශ කර ඇත.
- 6.2.25. පසුගිය දශකය තුළ අනවසර ඉදිකිරීම් නිසා මැද ඇළ පද්ධතියට පිවිසෙන කුඩා ඇළ මාර්ග අවහිර වීම හේතුවෙන් දෙයියන්වල දෙසට ගලා බසින දුනුමඩලාව රක්ෂිතයේ ජලය මහනුවර නගර වටරවුමේ බෝගම්බර ක්‍රීඩාංගණය අසලින් පිටාර ගලයි. මෙම ජලය බෝගම්බර ක්‍රීඩාංගනය අසල හියුම් නල මාර්ගයෙන් මැද ඇළ පද්ධතියට යොමු කෙරේ.
- 6.2.26. ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ මහාචාර්ය S. B. චීරකෝන් මහතා විසින් මහනුවර නගරය සහ මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය ජලයෙන් යටවීම පිළිබඳව අධ්‍යයනයක් සිදු කරන ලදී. අධික වර්ෂාපතනයකදී සිදුවන දරුණු විනාශය වළක්වා ගැනීම සඳහා මෙම ජලය නගර මධ්‍යයට ගලා නොයන ලෙසට හැරවිය යුතු බව ඔහු යෝජනා කළේය.
- 6.2.27. නුවර මැද ඇළ පද්ධතියට සම්බන්ධ වන මහනුවර දුම්රිය ස්ථානයේ ජලාපවහන පද්ධතිය අවහිර වී ඇති අතර එය වසර ගණනාවක සිට පිරිසිදු නොකිරීම නිසා මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය ජලයෙන් යටවී ඇත.

- 6.2.28. මහනුවර බහුවිධ ප්‍රවාහන පර්යන්ත (KMTT) ව්‍යුහය මහනුවර නගරයේ මැද ඇළ පද්ධතිය මත ඉදි කෙරේ. මහනුවර බහුවිධ ප්‍රවාහන පර්යන්තය ඉදිකිරීමට පෙර, එම ව්‍යාපෘති සීමාව තුළ ඇති සම්පූර්ණ මැද ඇළ පද්ධතිය ප්‍රතිසංස්කරණය කරනු ලැබේ. මෙම ප්‍රතිසංස්කරණය මගින් මහනුවර බහුවිධ ප්‍රවාහන පර්යන්ත ව්‍යාපෘතිය සඳහා වෙන් කර ඇති ඉඩමේ මායිමේ පිහිටි ශ්‍රී ලංකා දුම්රිය සේවයට අයත් ඇළ ද ප්‍රතිසංස්කරණය කෙරේ.
- 6.2.29. දුනුමඩලාව වැඩිදියුණු කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය සම්බන්ධයෙන් වන විට දුනුමඩලාවේ ජල සැපයුම වැඩි දියුණු කරන ලද නමුත් පිටාර මායිම් වැඩි දියුණු නොකළේය.
- 6.2.30. නුවර වැව නිතර පිටාර නොයන අතර, දැනට සවිකර ඇති හියුම් පයිප්ප පැයකට සන මීටර් 40,000 කට ආසන්න ජලය පිටාර ගැලීම නිසා ඇතිවන ගංවතුර අවම කිරීමට ප්‍රමාණවත් නොවේ. කෙසේ වෙතත්, මිලිමීටර් 250 ඇතුළත වර්ෂාපතනය වත්මන් ඇළ පද්ධතියට දරාගත හැකිය.
- 6.2.31. මහනුවර මහ නගර සභාවේ නිලධාරීන් විසින් මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය තුළ ඇති කාණු පරීක්ෂා කිරීම සඳහා එහි නිරීක්ෂණ වාරිකාවක් සිදු කරන ලදී. ජලය පිටාර ගැලීම හේතුවෙන් දුම්රිය ස්ථානයට එකතු වන ජලය කළමනාකරණය කිරීමට මෙම කාණුවල ධාරිතාව ප්‍රමාණවත් නොවේ.
- 6.2.32. අධික වර්ෂාපතනයකදී වැසිජලය පිටාර ගැලීම වැළැක්වීම සඳහා පියවරක් ලෙස, ආපදා කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථානය විසින් වෙන් කරන ලද රු. මිලියන 33 ක ප්‍රදානයකින් හියුම් පයිප්ප වෙනුවට පෙට්ටි බෝක්කු පයිප්ප (box culvert pipes) යොදනු ලැබේ. ඉතිරි කොටස සම්පූර්ණ කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන, එනම් ආසන්න වශයෙන් රු. මිලියන 30ක මුදලක්, පළාත් මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරියෙන් බලාපොරොත්තු වේ.
- 6.2.33. මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය තුළ ඇති කාණු හතරක් තරමක් පැරණි ගඩොල් ආරුක්කු ආකාරයේ කාණු වන අතර දැනට එම කාණුවලින් 80%කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් අවහිර වී ඇති අතර එක් කාණුවක් පමණක් යම් ප්‍රමාණයකට ක්‍රියාත්මක වේ.
- 6.2.34. සියලුම අනවසර ඉදිකිරීම් වලට එරෙහිව නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ගෙන ඇති අතර, ඒවා අධිකරණයේ විභාග වෙමින් පවතී.

6.2.35. ජපන් ජාත්‍යන්තර සහයෝගීතා නියෝජිතායතනය (JICA) විසින් මහනුවර නගරයේ අපජල කළමනාකරණ ව්‍යාපෘතිය (මලාපවහන ව්‍යාපෘතිය) හරහා මහනුවර රෝහලේ ජලාපවහන පද්ධතිය ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලදී. එම ව්‍යාපෘතිය අදියර තුනකින් සිදු කරන ලදී:

- පළමු අදියර - මහනුවර රෝහලේ අපජලය පිරිපහදු කර මුදා හැරීම සඳහා ජල පවිත්‍රාගාරයක් ඉදි කිරීම සහ එම පිරිපහදු කළ ජලය මහනුවර නගරයට පානීය ජලය ලබා ගැනීමේ පහසුකමට වඩා පහළ ස්ථානයකින් මහවැලි ගඟට මුදා හැරීම.
- දෙවන අදියර - මහනුවර නගරයේ ප්‍රධාන කාණු සවි කිරීම.
- තුන්වන අදියර - නිවාස 10,000 ක් ජලාපවහන පද්ධතියට සම්බන්ධ කිරීම.

6.2.36. කොන්ත්‍රාත්කරු සමඟ ඇති වූ ගැටලුවක් හේතුවෙන් තෙවන අදියර අවසන් කිරීමට නොහැකි විය. මේ වන විට පළමු හා දෙවන අදියර සම්පූර්ණයෙන් අවසන් කර ඇති බැවින් මහනුවර මහ නගර සභාව විසින් එහි තුන්වන අදියරේ ඉතිරි කොටස සිදු කරමින් පවතී.

6.2.37. මහනුවර නගර අපජල කළමනාකරණ ව්‍යාපෘතියේ තුන්වන අදියරේදී ජලාපවහන පද්ධතියට යෝජිත සම්බන්ධතා 10,000න් සම්බන්ධතා 4,000ක් ව්‍යාපෘතිය මගින් නිම කරන ලදී. මේ වන විට මහනුවර මහ නගර සභාව විසින් නිවාසවලින් ගාස්තුවක් අයකර ඉතිරි සම්බන්ධතා ලබාදීම කරගෙන යයි. ඒ අනුව තවත් සම්බන්ධතා 300ක් පමණ ගාස්තුවකට යටත්ව ලබා දී ඇත.

6.2.38. මූලික සම්බන්ධතාවයේ දී ගාස්තුවක් අය කරන අතර නඩත්තුව සඳහා මාසික බද්දක් අය කරන බැවින් බොහෝ නිවැසියන් ඉහත පද්ධතියට සම්බන්ධ වීමට මැලිකමක් දක්වයි.

6.2.39. මහනුවර මහ නගර සභාව විසින් නියාමනය කර නොමැති මහනුවර නගරයේ අනවසර ඉදිකිරීම් හේතුවෙන් අධික වර්ෂාපතනයකදී නගරයට දැඩි හානි සිදුවිය හැකිය.

6.2.40. මහනුවර බහුවිධ ප්‍රවාහන පර්යන්ත ව්‍යාපෘතිය 2027 මාර්තු මාසයේදී නිම කිරීමට නියමිතය. කෙසේ වෙතත්, ව්‍යාපෘතිය ආරම්භ කිරීමට පෙර ඇළ මාර්ග පද්ධතියේ ඉදිකිරීම් අවසන් කරන බැවින්, ඉදිරි මාස 6 තුළ මැද ඇළ පද්ධතිය ප්‍රතිසංස්කරණය කරනු ඇත.

- 6.2.41. සීතාවක ගඟේ ගැටහැනි ඔයේ ඉහළ ජල පෝෂක ප්‍රදේශයේ සිදුවන අනවසර මැණික් ගැරීම සහ අක්‍රමවත් අවසරලත් මැණික් ගැරීම හේතුවෙන් ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය මගින් අවිස්සාවේලේ ප්‍රදේශයට බෙදාහරින පානීය ජලය වසර කිහිපයක සිට මඩ සමඟ මිශ්‍ර වී ඇත.
- 6.2.42. ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලයේ ජලය ලබාගැනීමේ පහසුකම සීතාවක පාසල අසල පිහිටා ඇති අතර, ඊට ඉහළින් විශාල වශයෙන් කැණීම් කටයුතු සිදුවේ. ජලය තැන්පත් කරන ලද සහ පවිත්‍රාගාරය මීට වසර 50 කට පෙර ඉදිකරන ලද අතර දැන් එය පරණ වේ. ජල පවිත්‍රාගාරය ගංගාව තුළ ස්ථානගත කර ඇත. සිදුරු සහිත පයිප්පයක් හරහා ජලය, ජලය තැන්පත් කරන ලද ප්‍රවාහනය කරනු ලබන අතර එහිදී එය පිරිසිදු කිරීම සිදු කරයි. පසුව, බෙදා හැරීමට පෙර එම ලීඳෙහි ජලයට ක්ලෝරීන් එකතු කරනු ලැබේ.
- 6.2.43. දිගු කලක් තිස්සේ ගඟේ අනවසර පතල් කැණීම නිසා ගඟේ ස්ථාපිත කර ඇති පවිත්‍රාගාරයට හානි සිදුවී ඇති අතර, එම නිසා සමස්ත පිරිසිදු කිරීමේ ක්‍රියාවලිය කාර්යක්ෂමව සිදු කිරීම අභියෝගාත්මක වේ.
- 6.2.44. 2002 වසරේ සිට ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය විසින් ජාතික මැණික් හා ස්වර්ණාභරණ අධිකාරියට, මධ්‍යම පරිසර අධිකාරියට සහ ශ්‍රී ලංකා පොලිසියට ගඟේ මැණික් ගැරීම සම්බන්ධයෙන් පැමිණිලි කර ඇත්ත්, මෙම ප්‍රදේශයේ මැණික් ගැරීම නියාමනය කිරීමට කිසිදු පාර්ශවකරුවෙකු මැදිහත් වී නොමැත.
- 6.2.45. සීතාවක ගඟේ මැණික් ගැරීම පුළුල් ලෙස බැකෝ යන්ත්‍ර භාවිතයෙන් සිදු කරනු ලබන අතර, දිස්ත්‍රික් සම්බන්ධීකරණ කමිටුවේ උපදෙස් පරිදි ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය විසින් ක්ෂේත්‍ර පරීක්ෂණයක් පවත්වන ලදී.
- 6.2.46. සීතාවක ගඟේ අවසරලත් නමුත් නියාමනයකින් තොර මැණික් ගැරීම සහ අනවසර මැණික් ගැරීම ඵලදායී මැදිහත්වීමකින් තොරව නැවැත්විය නොහැකි බව ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය තේරුම්ගත් බැවින් දැනට පවතින පවිත්‍රාගාරය ප්‍රමාණවත් නොවන බව ඔවුන්ගේ අදහස විය.

6.2.47. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය විසින් අවිස්සාවේල්ල ප්‍රදේශයේ නව පවිත්‍රාගාරයක් සඳහා සැලසුම් සකස් කර ඇති අතර, එය ජාතික සැලසුම් දෙපාර්තමේන්තුවේ අනුමැතිය ලබාගෙන දැනට ටෙන්ඩර් අදියරේ පවතී. මෙම ව්‍යාපෘතිය සඳහා දළ වශයෙන් රු. මිලියන 1,600 ක් වැය වන අතර මාස 18 සිට මාස 24 දක්වා කාලය තුළ නිම කිරීමට අපේක්ෂා කෙරේ.

6.2.48. සිතාවක ගඟේ අක්කර ගණනාවක් පුරා මැණික් ගැරීම සිදුවන අතර බොහෝ විට පරිසර ආරක්ෂණ නීති උල්ලංඝනය කරයි. මෙම ප්‍රදේශයේ මැණික් ගැරීම සඳහා බලපත්‍ර ප්‍රසිද්ධ පුද්ගලයන්ට නිකුත් කිරීම නිසා මෙම ක්‍රියාකාරකම් නැවැත්වීමේ ප්‍රයත්නයන් අපහසු වේ.

6.2.49. දැනට පවතින ජල පවිත්‍රාගාරය ගංගාව තුළ පිහිටා ඇති අතර, යෝජිත පවිත්‍රාගාරයේ පෙරහන් මාධ්‍ය ගඟෙන් පිටත නිර්මාණය කර ඇති අතර, මඩ මිශ්‍ර ජලය වඩාත් ඵලදායී ලෙස පිරිසිදු කිරීමට ඉඩ සලසයි. මීට අමතරව, අවිස්සාවේල්ල නගරයේ ශීඝ්‍ර සංවර්ධනය හේතුවෙන් ධාරිතාවය සන මීටර් 3,000 සිට සන මීටර් 5,000 දක්වා ඉහළ නැංවීම යෝජිත පවිත්‍රාගාරයේ අරමුණයි.

6.2.50. සිතාවක ගඟේ ජල පවිත්‍රාගාරය සහ පෙන්රිත් වත්ත ජල පවිත්‍රාගාරය යන පවිත්‍රාගාර දෙකක් භාවිතා කරමින් ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය අවිස්සාවේල්ල ප්‍රදේශයට ජලය සපයයි. පෙන්රිත් වත්ත ජල පවිත්‍රාගාරය පමණක් යොදාගෙන මුළු අවිස්සාවේල්ල ප්‍රදේශයටම ජලය ලබාදීම අපහසු කටයුත්තකි.

6.2.51. නියමිත රෙගුලාසිවලට අනුව පරිසර සංවේදී ප්‍රදේශවල මැණික් පතල් කැණීමේ බලපත්‍ර නිකුත් කිරීමට පෙර ජාතික මැණික් හා ස්වර්ණාභරණ අධිකාරිය, මධ්‍යම පරිසර අධිකාරියෙන් සහ වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුවෙන් නිර්දේශ ලබා ගත යුතුය. කෙසේ වෙතත්, ජාතික මැණික් හා ස්වර්ණාභරණ අධිකාරිය මෙම අවශ්‍යතාවයට අනුකූල නොවීම හේතුවෙන් මෙම පතල් කැණීම් සම්බන්ධයෙන් නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට මධ්‍යම පරිසර අධිකාරියට බලයක් නොමැත.

6.2.52. බැකෝ යන්ත්‍ර භාවිතා කරන පතල් භයකින් දැඩි පාරිසරික හානියක් සිදු කරන අතර එම ප්‍රදේශයේ පතල් 40කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් ඇත. දැඩි දේශපාලන ඇඟිලි ගැසීම් සහ තර්ජන හේතුවෙන් මේ සම්බන්ධයෙන් පියවරක් ගැනීමට නිලධාරීන් මැලිකමක් දක්වති.

- 6.2.53. ගැටහැනි ඔය ස්වභාවික මැණික් තීරයක් වන අතර, ගැටහැනි ඔයේ රක්ෂිත සහ ස්වාරක්ෂක කලාපයට (buffer zone) මෙම පතල් කැණීම් හේතුවෙන් දැඩි හානි සිදුවී ඇත.
- 6.2.54. මැණික් පතල්කරුවන් විසින් පතල්වල ඇති රොන්මඩ ඉවත් කිරීම සඳහා මඩ උගුල් හෝ මඩ තැන්පත් කරන තටාක ක්‍රමානුකූලව ඉදිකර නොමැත.
- 6.2.55. ජාතික මැණික් හා ස්වර්ණාභරණ අධිකාරිය සාධනීය කොන්දේසි ඇතුළත් කර තිබුණද ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමට කිසිදු උත්සාහයක් ගෙන නොමැත. කොන්දේසි කඩ කරමින් පාරිසරික හානි සිදුකරමින් පැවතියද මැණික් පතල්කරුවන්ගේ බලපත්‍ර අවලංගු කර නොමැත. මීට අමතරව ගැටහැනි ඔයේ මැණික් පතල්කරුවන්ගේ කල් ඉකුත් වී ඇති බලපත්‍ර දීර්ඝ කිරීමට ජාතික මැණික් හා ස්වර්ණාභරණ අධිකාරිය කටයුතු කරමින් සිටී.
- 6.2.56. ගැටහැනිඔය අසල මැණික් ගැරීම සඳහා ජාතික මැණික් හා ස්වර්ණාභරණ අධිකාරිය විසින් ලබා දී ඇති බලපත්‍ර පිළිබඳ විධිමත් අධීක්ෂණයක් සහ පසු විපරමක් සිදු නොවීම හේතුවෙන් අවිධිමත් කැණීම් සිදුවී ඇත.

6.3. නිර්දේශ

6.3.1. වර්ෂාපතන දත්ත, ප්‍රධාන ගංවතුර ද්වාරවල ජල මට්ටම් නිරීක්ෂණය කිරීම සහ ගංවතුර අනතුරු ඇඟවීම් නිකුත් කිරීම ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධන කිරීමේ සංස්ථාව සහ වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව සමඟ එක්ව ආපදා කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථානයට අධීක්ෂණය කිරීමට හැකිවන ඒකාබද්ධ පුවරු පද්ධතියක් (Integrated Dashboard system) ඇති කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.

6.3.2. ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාව සඳහා හදිසි අවස්ථා වලදී අවශ්‍ය පරිදි සියලුම වැසි ජල පොම්ප ක්‍රියාත්මක කිරීම සහතික කිරීම සඳහා ලංකා විදුලිබල මණ්ඩලයෙන් සෘජු විකල්ප විදුලි මාර්ගයක් ලබා ගැනීම සහ පොම්පාගාරවල ජනක ධාරිතාව වැඩි කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.

6.3.3. ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාව සහ ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශයේ සහයෝගයෙන් කොළඹ නගරයේ ප්‍රධාන ඇළ මාර්ගවල අවහිරතා නිරන්තරයෙන් පිරිසිදු කිරීම සඳහා කොළඹ මහ නගර සභාවේ අභ්‍යන්තර ඒකකයක් පිහිටුවීම නිර්දේශ කෙරේ.

6.3.4. ලෝක බැංකුවේ හෝ ආසියානු සංවර්ධන බැංකුවේ ප්‍රතිපාදන මත ගොතුවන ද්‍රෝණියේ බහුකාර්ය සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය (කැලණි ගඟ, කළු ගඟ සහ අත්තනගල ඔය ඒකාබද්ධ කිරීම) ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව මගින් භංවැල්ල සිට මෝදර දක්වා කැලණි ගඟේ බැම්ම සංවර්ධනය කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.

6.3.5. අධිවේගී මාර්ග ඉදිකිරීමේදී ඇති වූ ඇළ මාර්ගවල අවහිරතා ඉවත් කිරීම නිර්දේශ කර ඇති අතර ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශය විසින් නියම කර ඇති පරිදි කොළඹ නගරයේ ප්‍රධාන ඇළ මාර්ග එළිපෙහෙළි කිරීම සහ නඩත්තු කිරීම සඳහා කොළඹ නගර සභාවට අධීක්ෂණය කිරීම සහ සහාය වීම නිර්දේශ කෙරේ.

6.3.6. ශ්‍රී ලංකා මහවැලි අධිකාරියට අවශ්‍ය තාක්ෂණික කාර්ය මණ්ඩලය බඳවා ගැනීම සහ ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධන කිරීමේ සංස්ථාවට බලාගාර ක්‍රියාකරුවන් ස්ථිර සේවක සංඛ්‍යාවක් යටතේ බඳවා ගැනීම සඳහා ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය සහ මුදල්, ආර්ථික ස්ථායීකරණ හා ජාතික ප්‍රතිපත්ති අමාත්‍යාංශයේ කළමනාකරණ සේවා දෙපාර්තමේන්තුව මගින් පහසුකම් සැලසීම නිර්දේශ කෙරේ.

- 6.3.7. කොළඹ මහ නගර සභාව විසින් රාජ්‍ය දැව සංස්ථාව හරහා කොළඹ නගරයේ දිරාපත් වූ ගස් ඉවත් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය කඩිනම් කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 6.3.8. ශ්‍රී ලංකා දුම්රිය සේවයට අයත් ඉඩම්වල ඇති සියලුම අනවසර ඉදිකිරීම් ඉවත් කිරීමටද නව ජලාපවහන පද්ධතියක් ඉදිකිරීම සහ මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය ජලයෙන් යටවීම වැළැක්වීමේ පියවරක් ලෙස මහනුවර මහනගර සභාව මගින් දැනට ක්‍රියාත්මක වන ඇළ මාර්ග විවෘත කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය කඩිනම් කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 6.3.9. සේවක නිල නිවාස වෙත යන මාර්ගය ඇතුළුව මහනුවර දුම්රිය ස්ථාන පරිශ්‍රය පිරිසිදු කිරීම සහ පරිශ්‍රය තුළ වැසි ජලය නිසි ලෙස ගලා යාම සඳහා ඇති කාණු පද්ධතියේ අවහිරතා ඉවත් කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 6.3.10. මහනුවර, බාලදක්ෂ මාවත සහ කැප්පෙට්පොල පාර අවට කාණු පද්ධතිය සහ බෝක්කු නඩත්තු කිරීම සඳහා මධ්‍යම පළාත් සභාව සඳහා (ආසන්න වශයෙන් රු. මිලියන 30) අවශ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ලබා දෙන ලෙස නිර්දේශ කෙරේ. කාණු පිටාර ගැලීම වැළැක්වීම සහතික කරන සුදුසු දිග පළල සහිත කාණු පද්ධතියක් තීරණය කිරීම සඳහා පළාත් මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය විසින් කරන ලද අධ්‍යයනයකින් පසුව මෙම ප්‍රතිපාදන වෙන් කළ යුතුය.
- 6.3.11. මහනුවර දුම්රිය ස්ථානයේ ජලාපවහන පද්ධතිය මැද ඇල හා සම්බන්ධ නොවීම සහ ඒ අතර ඇති අවහිරතා පිළිබඳව විෂයභාර අමාත්‍යාංශය හා ලෝක බැංකුව සමඟ සාකච්ඡා කර මෙම ගැටලුව අවම කර ගැනීමට විසඳුමක් සෙවීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 6.3.12. මහනුවර දුම්රිය ස්ථානය ජලයෙන් යටවීම වැළැක්වීම සඳහා බාලදක්ෂ මාවත සහ විලියම් ගොපල්ලව මාවත අවට යෝජිත ප්‍රදේශයේ නියුම් පයිප්ප වෙනුවට පෙට්ටි බෝක්කු ඉදිකිරීම අවසන් කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 6.3.13. සීතාවක ගඟේ යෝජිත නව ජල පවිත්‍රාගාරය සඳහා ජලය ලබාගැනීමේ ස්ථානය දැනට යෝජිත ස්ථානයෙන් වෙනත් ස්ථානයකට ගෙන යාමට නිර්දේශ කෙරේ. සීතාවක ගඟේ මැණික් ගැරීමේ ක්‍රියාකාරකම් සිදුවන ස්ථානයට ඉහළින් ජලය ලබාගැනීම එනම් ගැටහැනිඔය සහ සීතාවක ගඟ එක්වන ස්ථානයට ඉහළින් උපායමාර්ගිකව ජලය ලබා ගැනීමට කාරක සභාව යෝජනා කළේය.

- 6.3.14. සීතාවක ගඟේ යෝජිත ජල පවිත්‍රාගාරය සඳහා ජලය ලබාගැනීමේ ස්ථානය ගැටහැනිමය සහ සීතාවක ගඟ එක්වන ස්ථානයට ඉහළින් තැබීම සඳහා වැයවන ආසන්න පිරිවැය සහ පෙන්රිත් වතුයායේ ජල පවිත්‍රාගාරයෙන් තාවකාලික ජල මාර්ගයක් ලබාගැනීමේ ආසන්න පිරිවැය සහ ශක්‍යතාව පිළිබඳව පූර්ව ශක්‍යතා අධ්‍යයනයක් සිදු කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 6.3.15. අවිස්සාවේල්ල සීතාවක ගඟේ යෝජිත ජල පවිත්‍රාගාරය සඳහා වන ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය නිසි ක්‍රමවේදයන් අනුගමනය කරමින් කඩිනම් කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.
- 6.3.16. ජාතික මැණික් හා ස්වර්ණාභරණ අධිකාරිය මගින් ගැටහැනිමය අසල පතල් කැණීම් කරන ස්ථානවල මැණික් පතල්කරුවන් සඳහා නව බලපත්‍ර නිකුත් කිරීම සහ පවතින බලපත්‍ර අලුත් කිරීම අත්හිටුවන ලෙස නිර්දේශ කෙරේ.
- 6.3.17. ජාතික මැණික් හා ස්වර්ණාභරණ අධිකාරිය විසින් පසු විපරම් කිරීම සඳහා අවම වශයෙන් සෑම මාස තුනකට වරක්ම අදාළ සියලුම පාර්ශවකරුවන් සම්බන්ධ කර ගනිමින් ක්ෂේත්‍ර පරීක්ෂණයක් සිදු කිරීම නිර්දේශ කෙරේ.